

Bilinçsiz Önyargı Üzerine Yapılmış Uluslararası Akademik Çalışmaların Bibliyometrik Analizi

Bibliometric Analysis of International Academic Studies on Unconscious Bias

 Yaşar Suveren¹

¹Sakarya Üniversitesi, Sakarya

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, "bilinçsiz önyargı" konusundaki uluslararası literatürü bibliyometrik yöntemlerle incelemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Bu bağlamda, bilinçsiz önyargıya dair temel araştırma konuları, önemli iş birliği ağları ve en etkili çalışmaları ortaya koymak hedeflenmiştir. Bibliyometrik analiz, Web of Science veri tabanından elde edilen ve 1996-2023 yılları arasında yayımlan 474 makale üzerinden gerçekleştirilmiştir. Veriler, R programlama dilinde "bibliometrix" paket programı kullanılarak performans analizine tabi tutulmuş ve bilimsel haritalama teknikleri uygulanmıştır. Performans analizlerinde, makale sayısı, en üretken dergiler, araştırmacılar, üniversiteler ve ülkeler gibi metrikler değerlendirilmiştir. Bilimsel haritalamada ise kavramsal konuların birlikte oluşum ağı, ortak atıf yapılan makaleler ve yazarlar arasındaki ilişki ağları, makale üreten yazarlar ve ülkeler arasındaki iş birliği ağlarına odaklanılmıştır.

Bulgular: Analiz sonuçları, 1996-2023 yılları arasında bilinçsiz önyargı konusundaki makale sayısında önemli bir artış olduğunu göstermektedir. Özellikle 2012 yılından itibaren makale sayısında belirgin bir artış gözlemlenmiştir. En fazla makale yayımlayan dergi "Journal of Experimental Social Psychology" olurken, en üretken araştırmacılar arasında John Francis Dovidio, Payne B. Keith ve Nilanjana Dasgupta'nın yer aldığı görülmüştür. Bilinçsiz önyargılar ile ilgili yayınlarda Amerika Birleşik Devletleri'nin, 334 makale ile en fazla yayına sahip ülke olduğu anlaşılmıştır. Analizler ayrıca, araştırma konusundaki iş birliği ağlarının ve atıf yapılan çalışmaların disiplinler arası doğasını da ortaya koymuştur.

Sonuç: Bilinçsiz önyargı araştırmalarının, yıllar içinde giderek artan bir ilgi gördüğü ve bu konuyla ilgili disiplinler arası bir yaklaşımın benimsendiği anlaşılmıştır. Bilinçsiz önyargı üzerine yapılan çalışmaların toplumsal ve akademik öneminin giderek arttığı ve bu konunun geniş bir yelpazede ele alındığı görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Bilinçsiz önyargı, örtülü önyargı, önyargı, ayrımcılık, bibliyometrik analiz

ABSTRACT

Objective: This study aims to examine the international literature on "unconscious bias" using bibliometric methods.

Method: The study seeks to uncover the main research topics, significant collaboration networks, and the most influential studies on unconscious bias. The bibliometric analysis was conducted on 474 articles published between 1996 and 2023, obtained from the Web of Science database. The data were subjected to performance analysis using the "bibliometrix" package in the R programming language, and scientific mapping techniques were applied. Performance analyses evaluated metrics such as the number of articles, the most productive journals, researchers, universities, and countries. Scientific mapping focused on the co-occurrence network of conceptual topics, the networks of co-cited articles and authors, and the collaboration networks among authors and countries producing articles.

Results: The analysis results indicate a marked growth in the volume of articles on unconscious bias from 1996 to 2023, with a particularly sharp increase beginning in 2012. The "Journal of Experimental Social Psychology" emerged as the leading journal publishing these articles. The most productive researchers included John Francis Dovidio, Payne B. Keith, and Nilanjana Dasgupta. The United States was found to be the leading country with the most publications, having 334 articles on unconscious bias. The analyses also revealed the interdisciplinary nature of the collaboration networks and the cited studies in this research area.

Conclusion: Research on unconscious bias has evidently attracted growing interest over the years, embracing an interdisciplinary approach. The studies on unconscious bias are increasingly recognized for their social and academic importance and are approached from a broad perspective.

Keywords: Unconscious bias, implicit bias, bias, discrimination, bibliometric analysis

Giriş

Bilinçsiz önyargılar, bireylerin farkında olmadan benimsedikleri ve davranışlarını şekillendiren otomatik düşünce kalıplarıdır; sıklıkla bilinçli farkındalığımızın ötesinde devreye girerek davranışlarımızı ve kararlarımızı farkına varmadan yönlendirirler (Oberai ve Anand 2018, Kagetsu ve Gunderman 2018, Glas ve Faloye 2021). Bu önyargılar, sosyal, kültürel ve kişisel deneyimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkar ve bireylerin karar verme, algılama ve etkileşim süreçlerini derin bir şekilde etkilerler (Lopez 2018, Kagetsu ve Gunderman 2018, Lai 2020). Bilinçsiz önyargı, insanların çoğunlukla farkında olmadıkları bir olgudur ve olumsuz sonuçları olan bir kavramdır (Oberai ve Anand 2018). Bu durum, bireylerarası ve toplumsal ilişkiler üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir (Lopez 2018). Lopez (2018), bilinçsiz önyargının sıkça örtük önyargı olarak da adlandırıldığını belirtmiştir. Terim, ilk kez 1995 yılında Greenwald ve Banaji (1995) tarafından, örtük sosyal biliş üzerine yazdıkları makalede kullanılmıştır. Bu iki psikolog, sosyal davranışların bilinçsiz çağrışımlar ve yargılardan önemli ölçüde etkilendiğini ileri sürmüşlerdir. Örtük önyargıyı, bilinçsizce takınılan ve davranışlarımızı, anlayışlarımızı ve kararlarımızı farkında olmadan etkileyen tutumlar ve kalıpyargılar olarak tanımlamışlardır. Çoğu insan önyargılara ve kalıpyargılara sahip olmadığını düşünse de, insanların bu önyargılardan tamamen kaçınmaları mümkün değildir. İnsanlar olağan etkileşim süreç ve koşulları altında eşitlikçi değer ve tutumlara sahip olduklarını düşünseler de bazı durumlarda önyargılı davranışlarda bulunabilmektedirler. Bilinçsiz önyargı işte bu durumları yani insanların neden ve nasıl önyargılı davranabildiklerini anlamamıza ve açıklamamıza yardımcı olur.

Bilinçsiz önyargılar, ayrımcılığa, marjinalleştirmelere ve fırsat eşitsizliklerine yol açabilir (Marcelin ve ark. 2019, Emberton 2021, Malgorzata ve Noa 2024). Örneğin, bir işveren bilinçli olmasa bile, bir etnik azınlık adayı yerine çoğunluk mensubu bir adayı tercih edebilir, bu da azınlık gruplarının iş, eğitim ve diğer kaynaklara erişimini sınırlandırabilir. Bu önyargılar, ötekileştirme ve sosyal dışlanmaya da neden olabilir. Etnik gruplar, cinsel kimlik veya cinsiyet kimlikleri gibi belirli özelliklere sahip bireyler, toplum tarafından görünmez veya dışlanmış hissedebilirler. Bu durum, psikolojik ve sosyal refah üzerinde olumsuz etkilere yol açabilir (Dasgupta 2004, Dovidio ve Fiske 2012). Deneyimlerimiz, kültürel koşullarımız ve sosyal normlarımız bu önyargıların oluşmasına katkıda bulunur ve bilinçdışımıza derinlemesine yerleşmiş olabilir (Caballero ve ark. 2023, Marino ve ark. 2021). Bilinçsiz önyargılar toplumsal yaşamda sağlık, eğitim, işyerleri, hukuk gibi önemli alanlarda veya bireysel ilişki ve etkileşimlerimizde karşımıza çıkabilmektedir. Araştırmalar, bilinçsiz önyargıların iş yerleri, eğitim kurumları, sağlık hizmetleri ve adalet sistemi gibi kritik alanlarda karar verme süreçlerini nasıl etkileyebileceğini ve fırsat eşitliği ile sosyal adalet kavramlarını nasıl zedeleyebileceğini ortaya koymuştur (Hsueh ve ark. 2015, Castillo-Page ve ark. 2018, Walker ve Wang 2018, Arif ve Schlotfeldt 2021). Örneğin, sağlık hizmetlerinde bilinçsiz önyargı, sağlıkta eşitsizliklerin devam etmesine neden olabilir ve hasta-klinisyen etkileşimlerini, işe alım, terfi ve meslekler arası etkileşimleri olumsuz yönde etkileyebilir (Marcelin ve ark. 2019, Gopal ve ark. 2021). Başka bir ifadeyle, tıbbi ortamlarda bilinçsiz önyargılar hasta bakımını etkileyebilir. Örneğin ırk, etnik köken ve obezite ve benzerlerine dayalı önyargılar, klinik etkileşimleri ve tedavi kararlarını olumsuz yönde etkileyebilir (Dehon ve ark. 2017, Schoenberg ve ark. 2019, Caballero ve ark. 2023). Karar verme süreçleri de bilinçsiz önyargılardan etkilenebilir. Örneğin bir yargıç bilinçli olmasa bile, bir sanığın cezalandırılması konusunda ırk, etnisite veya sosyal statü gibi faktörlerden etkilenebilir, bu da adalet sisteminde eşitsizliklere yol açabilir. İşyerinde devreye giren bilinçsiz önyargılar, örneğin yaş, vücut ağırlığı, fiziksel çekicilik, ten rengi, cinsiyet ve engellilik gibi nitelikler kişiler hakkındaki kararları etkileyen otomatik ve bilinçsiz tercihlerdir (Kagetsu ve Gunderman 2018). Örneğin işe alım ve terfi kararlarında, performans değerlendirmelerinde ve kurum içi günlük etkileşimlerde olumsuz etkilerde bulunarak farklılıkların, çeşitliliğin ve üretkenliğin azalmasına yol açabilir (Oberai ve Anand 2018). Benzer bir biçimde bu tür önyargılar eğitim ortamlarında da, eğitimcilerin beklentilerini ve onların öğrencilerle olan etkileşimlerini etkileyebilir ve potansiyel olarak azınlık öğrencilerinin akademik performans veya başarılarını doğrudan veya dolaylı biçimde olumsuz etkileyebilir (Heffernan 2021, Frisby 2021, Woolway 2021).

Son olarak, bilinçsiz önyargılar toplumsal gerilimler ve çatışmaların kaynağı da olabilirler. Farklı gruplar arasındaki önyargılar ve yanlış anlamalar, sosyal uyum ve barışın önünde engeller oluşturabilir (Fiske 2002, Dovidio ve ark. 2003, Jost ve ark. 2012, Kagetsu ve Gunderman 2018, Sun ve ark. 2022, Malgorzata ve Noa 2024). Bu önyargılar, toplumsal yapının en derin katmanlarına nüfuz ederek bireylerin yaşamlarını ve giderek toplumları biçimlendirebilir; bu nedenle, bu önyargıların farkında olmak ve bunları aşmak, daha adil ve eşitlikçi bir toplum oluşturma çabaları için son derece önemlidir.

Bilinçsiz önyargılar üzerine yapılan çalışmalar, psikoloji, sosyoloji, hukuk ve sağlık bilimleri gibi çeşitli akademik disiplinlerden yaklaşımlar içermektedir. Bu araştırmalar, önyargıların etkilerini anlamaya ve bunlardan kaynaklanan sorunları azaltmaya yönelik stratejiler geliştirmeye odaklanmaktadır (Banks ve Ford 2008, Dovidio

ve Fiske 2012). Bilinçsiz önyargıların toplumsal etkileri, oluşumları, sürdürücüleri ve azaltılması konusunda son yıllarda yoğun tartışmalar yaşanmaktadır (Webster ve ark. 2022). Bu tartışmalar, önyargıların bireysel ve kurumsal düzeyde yarattığı sorunları ele almak ve daha adil ve eşitlikçi bir toplum inşa etmek amacıyla yapılmaktadır.

Bilinçsiz önyargılara ilişkin yukarıdaki değerlendirmeler doğrultusunda, bu çalışmanın temel amacı, bilinçsiz önyargı konusundaki uluslararası literatürü bibliyometrik yöntemlerle inceleyerek, alandaki genel eğilimleri, temel araştırma konularını, en etkili çalışmaları ve önemli iş birliği ağlarını ortaya koymaktır. Bu çalışmada, bilinçsiz önyargı ile ilgili uluslararası akademik çalışmalar bibliyometrik yöntem kullanılarak incelenmiştir. Çalışmanın amacı, bu alandaki genel eğilimleri, kavramsal, sosyal ve entelektüel yapıyı ortaya koymaktır. Bu kapsamda, araştırma alanında üretilen makalelerin sayısının ne olduğu, en üretken dergilerin hangileri olduğu, alandaki öne çıkan araştırmacıların kimler olduğu, öne çıkan üniversiteler ve ülkelerin hangileri olduğunun yanıtları belirlenmiştir. Ayrıca, bu alandaki en etkili yayınlar, yıllar içinde hangi konuların öne çıktığı, kavramsal konuların birlikte oluşum ağı ve en sık atıf yapılan çalışmalar arasındaki ilişki ağları da araştırılmıştır. Son olarak, araştırmacılar ve ülkeler arasında iş birliği ağlarının nasıl şekillendiği de incelenmiştir. Bu analizler, bilinçsiz önyargı konusunda hangi ana temaların ve metodolojilerin yaygın olarak kullanıldığını, en etkili çalışmaların ve yazarların kimler olduğunu ve araştırma ağlarının nasıl oluştuğunu anlamamıza yardımcı olmaktadır. Ayrıca, bu inceleme gelecekteki çalışmalara yön verecek bilgi boşluklarına ve yeni araştırma fırsatlarına da işaret etmektedir.

Bu çalışma, bilinçsiz önyargı literatürüne çeşitli katkılarda bulunmaktadır. Öncelikle, uluslararası çalışmaların bibliyometrik bir analizini sunarak bilinçsiz önyargı alanında sistematik bir değerlendirme yapmaktadır. Böylelikle hem alanın mevcut durumunu hem de araştırma eğilimlerini anlamaya yönelik olabildiğince kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Çalışma, bilinçsiz önyargı konusunda hangi temaların ve teorik yaklaşımların öne çıktığını belirleyerek, gelecekteki araştırmalar için bir yol haritası niteliği taşımaktadır. Ayrıca, alandaki en etkili çalışmalar, araştırmacılar/yazarlar ve işbirliği ağlarını ortaya koyarak, araştırmacılara ilgili literatürdeki kritik referans noktalarına ve gelecekteki çalışma ve işbirliği olanaklarına işaret etmektedir. Son olarak, çalışma, literatürdeki bilgi boşluklarını tespit ederek, bu boşlukların doldurulmasına yönelik yeni araştırma fırsatlarına vurgu yapmaktadır. Bu yönleriyle çalışma, bilinçsiz önyargılar konusundaki akademik tartışmalara hem teorik hem de metodolojik açıdan katkılar sunmaya çalışmaktadır.

Yöntem

Bibliyometrik analiz, belirli bir araştırma alanının bilgi yapısını ve gelişimini incelemek amacıyla bibliyografik materyalin niceliksel olarak analiz edilmesini sağlayan bir yöntemdir. Bu yöntem, araştırmacıların öznel yargılarından bağımsız olarak nesnel veriler sunması nedeniyle literatür taramalarında önemli bir araçtır.

Bibliyometrik analiz, bilinçsiz önyargı hakkındaki çalışmaların zaman içindeki değişimini ve gelişimini takip etmeye, bu alandaki araştırmaların hangi dönemlerde arttığını veya azaldığını anlamaya yardımcı olacaktır. Bu sayede, hangi konuların daha çok ilgi gördüğü, hangi metodolojik yaklaşımların kullanıldığı ve bu alandaki kilit kavramların neler olduğu ortaya konulabilir. Bilinçsiz önyargı üzerine yapılan çalışmaların odaklandığı temel konuların tespiti, bu alanda yapılan araştırmaların kapsamını ve derinliğini anlamaya yardımcı olacaktır. Böylece, hangi temel ve spesifik konuların daha fazla incelendiği ve hangi alanların hala keşfedilmeye açık olduğu belirlenebilir. Bibliyometrik analiz, literatürde en çok atıf alan ve dolayısıyla en etkili olan çalışmaları belirleyerek, bu çalışmalardan elde edilen bulguların önemini vurgular. Bu bilgiler, yeni araştırmalar için önemli referans noktaları oluşturur ve araştırmacılara hangi çalışmalardan yola çıkabilecekleri konusunda rehberlik eder. En etkili çalışmaların tespiti, araştırmacılara hangi kaynakları referans almaları gerektiği konusunda da rehberlik eder. Bu sayede araştırmacılar, literatürdeki önemli bulgulara ve teorilere daha kolay erişim sağlayarak, kendi çalışmalarının bilimsel zeminini güçlendirebilirler. Alandaki genel eğilimlerin analizi, araştırmacılara gelecekteki araştırma konularının ve trendlerinin neler olabileceği konusunda öngörüler sağlar. Bu bilgiler, araştırmacıların kendi çalışmalarını gelecekteki gelişmelere göre planlamalarına ve daha yenilikçi yaklaşımlar geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Bibliyometrik analiz, belirli bir araştırma alanının bilgi yapısını ve gelişimini incelemek amacıyla bibliyografik materyalin niceliksel incelenmesi olarak tanımlanmaktadır (Maretti ve ark. 2019). Bibliyometrik analiz, geleneksel literatür taramalarına nazaran veri toplanmasında ve analizinde araştırmacının öznel yargılarından bağımsız bir şekilde nesnel olarak araştırma alanının incelenmesini sağlamaktadır. Bu yöntemin en önemli gücü çok sayıda belge ya da makalenin niceliksel olarak incelenmesine ve sentezlenmesine imkân tanınmasıdır (Zupic ve Cater 2015). Bu nedenle araştırmacılar bilimsel makale ve dergilerin performansının değerlendirilmesinde, iş birliği modellerinin tanımlanmasında, bir araştırmanın bileşenleri olarak değerlendirilen araştırmacıların,

akademik dergilerin, bilime katkı sağlayan ülke ve kuruluşların ne yönde bilimi ele aldıkları ve literatürde yer alan bilimsel bir çalışma alanının entelektüel yapısını ortaya çıkarmada bibliyometrik analiz yöntemini kullanırlar (Donthu ve ark. 2021). Bibliyometrik analiz belirli bir çalışma alanının nasıl ortaya çıktığını ve nasıl bir gelişim gösterdiğini keşfedebilmek amacıyla da belirli bir zaman aralığı içerisinde üretilen makaleleri ve araştırmacıların bilimsel performanslarını inceler (Rejeb ve ark. 2022). Crane'e (1972 akt. Bayer 1982) göre bibliyometrik analiz, bir alana ilişkin incelenen araştırmaları beş temel noktada değerlendirme fırsatı verir. Bunlar, i. bilimsel makalelerin özelliklerinin ilgili alana olan etkisi, ii. araştırmacıların ilgili bilim alanına olan katkısı, iii. bilimsel makalelerin bilim çevresi üzerindeki etki ağı, iv. bilimsel alana katkıda bulunan dergilerin prestiji ve v. belirli ülkelerin, akademik kurumların ya da bölümlerin üretkenliğinin tespit edilmesini sağlamaktadır.

Veri Arama Terimlerinin Belirlenmesi ve Veritabanı Seçimi

“Bilinçsiz önyargı” ile ilgili uluslararası çalışmaların bibliyometrik yöntem ile analiz edilmesi amacıyla öncelikle araştırma alanı ile ilgili veri arama terimleri oluşturulmuştur. Bu kapsamda bilinçsiz önyargı ile ilişkili olabilecek olası kelime/kelime grupları belirlenmiştir. Veri arama terimleri Tablo1’de yer almaktadır.

Unconscious bias	Implicit bias
Explicit bias	Inner bias
Discrimination	Prejudice

Bibliyometrik yöntemde çeşitli veri tabanları aracılığı ile veriler elde edilmektedir. Web of Science (WoS), Scopus, PubMed, EMBase, SpringerLink, Dimensions, Microsoft Academic ve Google Scholar bu veritabanlarına örnektir. Ancak, bu veritabanlarının her biri bibliyometrik analizler için uygun veri sağlayamamaktadır (Moral-Munoz ve ark. 2020, Gursoy 2022). WoS veri tabanı, araştırma alanları ile ilgili oldukça kapsamlı ve uygun veri sağlamakta ve bibliyometrik çalışmalarda araştırmacılar tarafından sıkça kullanılmaktadır (Moral-Munoz ve ark. 2020). Bu nedenle, bu çalışma için de veritabanı olarak WoS seçilmiştir. Araştırmaya dahil edilen WoS alan kategorileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

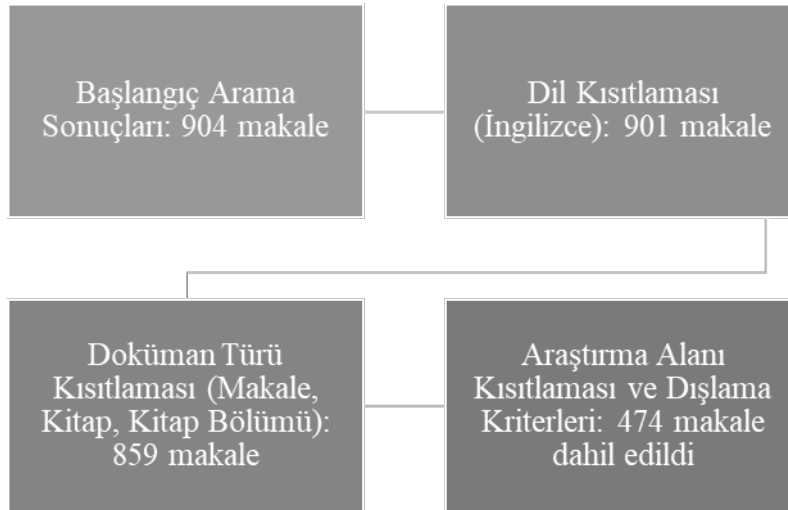
Law	Psychology social	Psychology multidisciplinary	Philosophy	Nursing
Sociology	Psychology applied	Social sciences interdisciplinary	Ethics	Political science
Social issues	Ethics studies	Multidisciplinary sciences	Humanities multidisciplinary	Psychology

Verinin Elde Edilmesi, Veri Seçimi ve Dışlama Kriterleri

Araştırma verileri 27 Aralık 2023 tarihinde WoS veritabanı aracılığı ile elde edilmiştir. WoS veritabanında arama için konu başlığı seçilmiş ve ilgili çalışmaların “makale başlığı, özet ve anahtar kelimeler” kısmında geçen tarama terimlerinin yer aldığı makaleler incelenmiştir. İlk aşamada veri seçim kriteri uygulanmamış olup toplam 904 makaleye ulaşılmıştır. Makaleler incelendikten sonra bazı veri seçim kriterlerinin belirlenmesine karar verilmiştir. İlk olarak makale dili olarak sadece İngilizce seçilmiş ve bunun sonucunda 901 makaleye ulaşılmıştır. İkinci olarak doküman türünde bir kısıtlamaya gidilmiştir. Araştırma verilerine sadece makale, kitap ve kitap bölümü dahil edilmiş ve bunun neticesinde 859 makaleye ulaşılmıştır. Son olarak veri seçim kriteri kapsamında araştırma alanı kategorisinde kısıta gidilmiş ve dışlama kriterleri de kullanılmıştır.

Bu kapsamda, doğa bilimleri ve matematik (astronomi ve astrofizik, fizik, kimya, matematik, jeoloji, çevre bilimleri), mühendislik ve teknoloji (mühendislik, bilgisayar bilimi, telekomünikasyon, malzeme bilimi, otomasyon ve kontrol sistemleri), tıp ve sağlık bilimleri (cerrahi ve kardiyoloji), ziraat ve veterinerlik (tarım, gıda bilimi ve teknolojisi, veterinerlik bilimleri, bitki bilimleri, hayvan bilimleri) ile ekonomi ve işletme (finans ve operasyon araştırmaları) alanları araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu dışlama kriterleri doğrultusunda toplamda 474 makale araştırmaya dahil edilerek analizler bu veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu süreç Şema 1 akış şemasında gösterilmektedir.

Bu çalışma, insan katılımcılar üzerinde herhangi bir doğrudan deneysel müdahale ya da veri toplama işlemi içermemektedir. Araştırmanın kapsamı, yalnızca mevcut literatür, ikincil veri setleri, teorik analizler veya insan dışı materyaller üzerinden yürütülmüştür. Bu nedenle, etik kurallar doğrultusunda, insan katılımcıların yer almadığı çalışmalarda etik kurul onayına gerek duyulmamaktadır.

Şema 1. Verinin elde edilmesi ve veri seçim kriterleri

Veri Analizi

Verilerin analiz edilmesi R programlama dili aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Bibliyometrik analiz için R programlama dilinde kullanılan ve Aria ve Cuccurullo (2017) tarafından geliştirilen “bibliometrix” paket programından yararlanılmıştır. Bibliyometrik çalışmalarda veri analiz teknikleri iki şekilde gerçekleştirilmektedir: i. Performans analizi ve ii. Bilimsel haritalama. Performans analizleri, bir disiplinde makale üreten yazarların, üniversitelerin, dergilerin, ülkelerin, makalelerin ilgili alana sağladıkları katkıyı ortaya çıkarabilmeyi amaçlar. Bilimsel haritalama ise bir disipline katkı sağlayan bileşenler ve bunlar arasında gerçekleşen ilişki ya da etkileşimleri açıklar (Donthu ve ark. 2021).

Bu araştırma kapsamında araştırma sorularından hareketle hem performans analizlerine hem de bilimsel haritalamaya yer verilmiştir. Performans analizleri ile araştırma alanında üretilen makale sayısı, en üretken araştırmacılar, dergiler, üniversiteler ve ülkeler, atıflardan hareketle etkili yayınlar, çalışmalarda en sık yer alan anahtar kelimeler ve trend konular analiz edilmiştir. Bilimsel haritalama, bir araştırma alanındaki ilişkilere dair ağların görsel şekilde ifade edilmesidir (Zupic ve Cater 2015). Bu çalışmada bilimsel haritalama ile araştırma alanındaki kavramsal konuların birlikte oluşum ağı, ortak atıf yapılan makaleler ve yazarlar arasındaki ilişki ağları, makale üreten yazarlar ve ülkeler arasındaki iş birliği ağlarına yer verilmiştir. Kavramsal konuların birlikte oluşum ağı ile alanın kavramsal yapısını, makaleler ve yazarlara göre oluşturulan ortak atıf ağlarını, alanın entelektüel yapısını; yazarlar ve ülkelere ait iş birlikleri ağı ise araştırma alanının sosyal yapısını açıklamaktadır (Cobo ve ark. 2011, Rodríguez-Soler ve ark. 2020).

Bilimsel haritalama kapsamında gerçekleştirilen tüm analizlerde normalizasyon “association”, kümeleme algoritması “Walktrap” tekniği seçilmiş olup, ağlarda yer alan düğümlerin sayısı 50 olarak belirlenmiştir. Ayrıca oluşturulan ağ görsellerinde en az 2 ve üzerindeki ilişkilere/iş birliklerine yer verilmiş ve izole edilmiş düğümler analizden çıkartılmıştır. Ağlarda yer alan düğümler analizde yer alan araştırma bileşenlerine göre değerlendirilmektedir. Örneğin araştırmacı iş birliklerini ifade eden bir haritalama/ağ görselinde, düğümlerin her biri araştırmacıları ifade etmekte, düğümlerin büyüklüğü ağ içerisindeki ya da kümedeki en önemli araştırmacıyı ve düğümler arasındaki çizgiler araştırmacılar arasındaki bağlantıları ortaya koymaktadır (Aria ve ark. 2020). Bir ağ analizinde yer alan en önemli düğümün ne olduğu ve hangi düğümün merkezde olduğuna dair bilgiler merkezilik ölçütleri ile sağlanmaktadır (Demirgil 2018). Merkezilik ölçütlerinden biri olan aradalık merkezinin (betweenness centrality-btwc) yüksek olması ilgili düğümün ağ içerisindeki önemini göstermektedir (Ukşul 2016). Bu nedenle bu çalışmada bilimsel haritalama kapsamında gerçekleşen ağ analizlerinin değerlendirilmesinde aradalık merkeziliğine yer verilmiştir.

Bulgular

Tablo 3 verilerine bakıldığında 1996’dan 2023’e kadar olan 27 yıllık zaman diliminde 474 makale üretildiği görülmektedir. Söz konusu zaman aralığında incelenen konuyla ilgili makale üretim oranının ise %14.19 olduğu görülmektedir. Bu, her yıl ortalama yaklaşık 17.56 makale üretildiği anlamına gelir. Yıllık makale üretim oranı, makale üretimindeki yıllık artış hızını göstermektedir. Bu oran, her yıl makale sayısının ortalama olarak %14.19 arttığını ifade eder. Örneğin, bir yıl içinde 100 makale üretilmişse, sonraki yıl bu sayının %14.19 artması

beklenir, yani yaklaşık 114 makale üretilir. Bu veriler, zamanla makale üretiminde belirgin bir artış olduğunu ve araştırmaların geniş bir literatür tarafından desteklendiğini göstermektedir. Ayrıca, tek yazarlı makalelerin sayısı az olsa da, işbirlikçi çalışmaların daha yaygın olduğunu görüyoruz. Bu bilgiler, araştırma alanının dinamiklerini ve işbirliğine dayalı çalışma kültürünü yansıtmaktadır. Her bir makalenin ortalama 31.96 adet atfı bulunmaktadır. Bu, genel olarak makalelerin ne kadar sıklıkla başka kaynaklarca referans alındığını göstermektedir. İncelenen yayınlarda toplam 25.946 referans bulunmaktadır. Bu da yayınların kaynaklara olan referanslarının toplam sayısını temsil eder. İlgili zaman aralığında 145 yayının bir yazar, 329 yayının ise birden fazla yazar tarafından üretildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Veri ile ilgili temel bilgiler	
Zaman aralığı	1996-2023
Makale sayısı	474
Yıllık üretim oranı	%14.19
Makale başına ortalama alıntı sayısı	31.96
Referanslar	25.946
Tek yazarlı makale sayısı	145
Çok yazarlı makale sayısı	329

Tablo 4 verilerinde bakıldığında ilk göze çarpan durumun 1996-2002 yılları arasındaki akademik yayın üretiminin oldukça düşük olduğudur. 6 yıl içinde toplam 2 makalenin üretildiği görülüyor. Bu durum, belirtilen dönemde bu konunun büyük ölçüde göz ardı edildiğini göstermektedir. Bunun şaşırtıcı bir yanı söz konusu değildir çünkü girişte de vurgulandığı üzere bilinçsiz önyargı, 1995 tarihinde yayınlanan makalelerinde Greenwald ve Banaji tarafından bir terim olarak ilk kez kullanılmıştır. 2003-2007 yılları arasında az da olsa görece bir artış görülüyor. 2008-2015 yılları arasında konunun artık akademik çalışmalarda bir ilgi alanı olduğu yayın sayısındaki miktarın artık istikrarlı bir hale gelmiş olmasından anlaşılmaktadır. Bu yedi yıllık zaman diliminde yıllık ortalama yayın sayısı 17,4'tür. 2016-2020 yılları arasında ise makale sayısı her yıl artış göstermiştir ve sayı 26'dan 47'ye yükselmiştir. 2019-2020 arasında ise yayın sayısında belirgin bir artış söz konusudur. 2021-2023 arasında da yayın sayılarının yüksek seviyelerde devam ettiği anlaşılmaktadır. Özellikle 2022'de 60 yayınlara zirveye ulaşılmıştır. Bu taramanın yapıldığı yıl olan 2023'ün sonlarında ise 36 makalenin yayınlandığı görülmektedir.

Tablo 4. Yıllar itibarıyla makale sayısı					
Yıllar	Makale sayısı	Yıllar	Makale sayısı	Yıllar	Makale sayısı
1996	1	2006	6	2016	26
1997	0	2007	9	2017	40
1998	0	2008	12	2018	30
1999	1	2009	12	2019	46
2000	0	2010	12	2020	51
2001	0	2011	13	2021	38
2002	0	2012	24	2022	60
2003	2	2013	16	2023	36
2004	3	2014	14	Toplam	474
2005	3	2015	19		

Bilinçdışı önyargılar üzerine yapılan araştırmalar, 1990'ların ortası ve 2000'lerin başında sınırlı sayıda araştırma/makale ile temsil edilirken, 2010'ların başından itibaren önemli bir artış söz konusu olmuştur. Bu artış, bilinçdışı önyargıların hem sosyal bilimlerde hem de diğer disiplinlerde artan bir ilgi gördüğünü göstermektedir. 2012 sonrası dönemdeki hızlı artış, akademik çevrelerde ve toplumda bilinçdışı önyargılara yönelik farkındalığın arttığını ve bu konunun daha fazla araştırılması gerekliliği ile ilgili olabilir. Bu artış, aynı zamanda eğitim ve işyerlerindeki çeşitlilik ve kapsayıcılık girişimlerinin bir yansıması olarak da görülebilir. 2016 sonrası dönemde makale sayısındaki ani artış, küresel sosyal ve politik değişimlerle bağlantılı olabilir. Özellikle, sosyal ve siyasal hareketler ve sosyal adalet girişimleri, bu alandaki araştırmaların artmasına katkıda bulunmuş olabilir. 2020 yılında görülen makale sayısındaki önemli artış, Covid pandemisi ile aynı döneme denk gelmektedir. Bu durum, insanların bu dönemde sosyal davranışlar ve önyargılar üzerine daha fazla düşündüğünü ve akademik ilginin bu konulara yoğunlaştığını gösteriyor olabilir. Ayrıca, uzaktan çalışma, eğitim ve dijital etkileşimlerin artması, bilinçdışı önyargılar üzerine yeni araştırma alanları açılmasına da yol açmış olabilir. Genel olarak, bilinçdışı önyargılar üzerine yapılan araştırmalardaki artış, bu konunun sosyal ve akademik öneminin arttığını ve bu alandaki bilgi birikiminin hızla genişlediğini göstermektedir.

Tablo 5 verilerine bakıldığında bilinçsiz önyargı ile ilgili en fazla makale yayınlayan derginin "Journal of Experimental Social Psychology" olduğu ve toplamda 19 makale yayınladığı görülmektedir. "Personality and

Social Psychology Bulletin” 14 makale ile ikinci sırada yer alırken, “California Law Review” ise 10 makale ile üçüncü sıradadır. Tabloda yer alan çoğu derginin makale sayısının 4 ila 10 arasında değiştiği anlaşılmaktadır.

Tablo 5. En ilgili dergiler/En fazla makale yayımlayan dergiler					
	Dergiler	Makale sayısı	h-index	g-index	Toplam atıf sayısı
1	Journal of Experimental Social Psychology	19	15	19	1638
2	Personality and Social Psychology Bulletin	14	8	14	228
3	California Law Review	10	6	10	864
4	Frontiers in Psychology	10	5	8	79
5	Journal of Personality and Social Psychology	10	7	10	657
6	Psychological Science	10	7	10	321
7	Philosophical Psychology	7	3	3	17
8	Plos One	7	6	7	86
9	Social Psychological and Personality Science	7	5	7	271
10	European Journal of Social Psychology	6	5	6	164
11	Group Processes & Intergroup Relations	6	5	6	188
12	Hastings Law Journal	6	4	6	99
13	Journal of Homosexuality	6	3	6	76
14	Social Cognition	6	4	6	68
15	Journal of Social Issues	5	4	5	67
16	Ucla Law Review	5	4	5	323
17	Frontiers in Human Neuroscience	4	4	4	241
18	Harvard Law Review	4	2	4	249
19	Indiana Law Journal	4	3	4	56
20	Journal of Applied Social Psychology	4	2	4	18

Çeyreklik değeri [çeyreklik değerleri, akademik dergilerin etki faktörleri veya diğer metriklere dayalı olarak kategorize edilmesidir. Dergiler, en üstten en alta doğru dört çeyreğe -q1, q2, q3, q4- ayrılır. Q1 en üst çeyreği, Q4 ise en alt çeyreği temsil eder] Q1 olan “Journal of Experimental Social Psychology” dergisinin h-index ve g-index değerleri son derece yüksektir. Bu, derginin bu alanda yüksek etkide yayınlar yaptığını ve bilinçsiz önyargı konusundaki araştırmalarda öncü bir rol oynadığını göstermektedir. Çeyreklik değeri Q1 olan “Personality and Social Psychology Bulletin” ve “Journal of Personality and Social Psychology” gibi dergiler de yüksek h-index ve g-index değerlerine sahiptir ve bu alanda önemli katkılar sağlamaktadırlar. [h-index, bir araştırmacının en az h sayıda makalesinin her birinin en az h kez atıf aldığı bir ölçüttür. Araştırmacının yayınlarının hem sayı hem de etki düzeyini değerlendirmede kullanılır. g-index ise bir araştırmacının en çok atıf alan g makalesinin toplamda en az g² atıf aldığı ölçüttür. Yayınlarının etkisini ve atıf dağılımının yoğunluğunu ölçer (Egghe 2006)].

En fazla atıf alan dergi “Journal of Experimental Social Psychology” olup, 1638 atıf almıştır. “California Law Review” 864 atıf ile ikinci sırada yer alırken, “Journal of Personality and Social Psychology” ise 657 atıf ile üçüncü sıradadır.

“Hastings Law Journal” ve “Harvard Law Review” gibi hukuk dergilerinin de bu alanda önemli yayınlar yaptığı görülmektedir. Bu durum, bilinçsiz önyargının sadece psikoloji alanında değil, aynı zamanda hukuk alanında da önemli bir araştırma konusu olduğunu göstermektedir. Hukuk dergileri genellikle yüksek atıf sayılarıyla öne çıkmaktadır, bu da bu alanlardaki araştırmaların geniş bir okuyucu kitlesine ulaştığını ve etkili olduğu anlamına gelmektedir. “Frontiers in Psychology” ve “Plos One” gibi dergiler, nispeten düşük h-index ve g-index değerlerine sahip olsalar da, konuya ilişkin önemli miktarda makale yayınlamışlardır. Bu dergiler, bilinçsiz önyargı konusundaki araştırmaların geniş bir yelpazede ele alındığını ve farklı disiplinlerce incelendiğini göstermektedir.

Genel olarak, bilinçsiz önyargı konusunda yayın yapan akademik dergilerin verileri, bu alandaki araştırmaların geniş bir disiplinler arası ilgi gördüğünü ve önemli bir akademik etki yarattığını göstermektedir. Bu dergilerdeki makalelerin yüksek atıf sayıları ve indeks değerleri, konunun akademik çevrelerdeki önemini ortaya koymakta ve araştırmaların kalitesini göstermektedir.

Tablo 6 en fazla yayın sayısına sahip araştırmacının John Francis Dovidio olduğunu ve toplamda 14 makale yayınladığını göstermektedir. Dovidio, Yale Üniversitesi’nde Carl Iver Hovland Onursal Psikoloji ve Halk Sağlığı Profesörü olup aynı zamanda Gruplararası İlişkiler Laboratuvarı’nın eski direktörüdür. Irkçılık kavramı ve gruplar arası önyargılarının azaltılması üzerine yaptığı araştırmalarıyla tanınmaktadır.

Chapel Hill’deki Kuzey Carolina Üniversitesi’nde psikoloji ve sinirbilimi profesörü olan Payne, B. Keith 9 makale ile ikinci sırada yer alırken, Nilanjana Dasgupta (sosyal psikoloji profesörü olan Dasgupta, örtülü önyargı ve zararlı stereotipler üzerine çalışmalar yapan bir sosyal psikologtur. Institute of Diversity Sciences direktörüdür

ve Massachusetts Üniversitesi, Amherst'te öğretim üyesidir) ve Jeffrey Sherman (Kaliforniya Üniversitesi Davis'te sosyal psikoloji profesörüdür. Sosyal biliş, kalıpyargı ve örtülü önyargılar üzerine çalışmaktadır) ise 8 makale ile üçüncü sıradadır. Diğer araştırmacıların makale sayıları 4 ile 7 arasında değişmektedir.

Tablo 6. En fazla makaleye sahip araştırmacılar					
	Araştırmacılar	Makale sayısı	h-index	g-index	Toplam atıf sayısı
1	DOVIDIO JF	14	10	14	520
2	PAYNE BK	9	6	9	434
3	DASGUPTA N	8	7	8	563
4	SHERMAN JW	8	6	8	222
5	CALANCHINI J	7	4	6	46
6	KANG J	7	6	7	592
7	DEVINE PG	6	6	5	954
8	GAWRONSKI B	6	4	6	293
9	KLAUER KC	6	6	6	214
10	MOSKOWITZ GB	6	5	6	83
11	ELLEMERS N	5	4	5	476
12	HOLROYD J	5	3	5	53
13	ONYEADOR IN	5	4	5	207
14	PENNER LA	5	5	5	337
15	AMODIO DM	4	4	4	177
16	BROWNSTEIN M	4	4	4	108
17	FITZGERALD C	4	3	4	1170
18	GAERTNER SL	4	4	4	338
19	GLASER J	4	3	4	281
20	HAGIWARA N	4	4	4	109

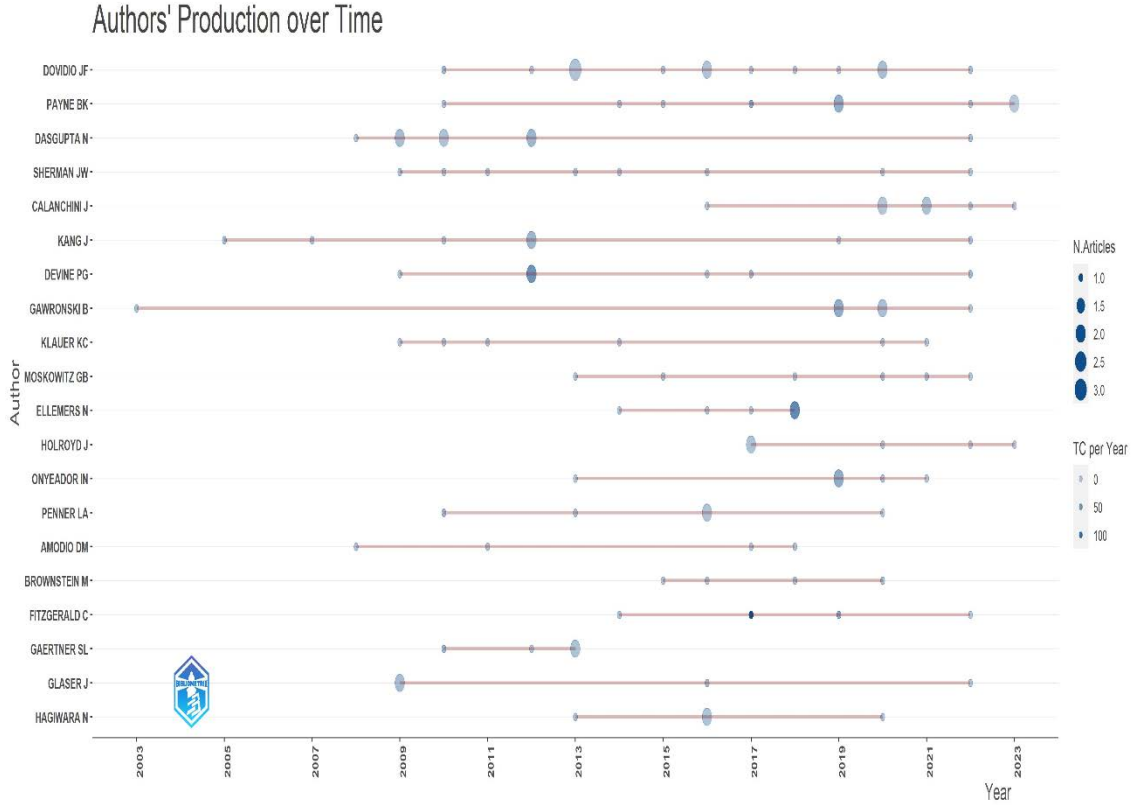
Dovidio'nun h-index'i 10, g-index'i ise 14 olarak en yüksek değerlere sahiptir. Bu göstergeler araştırmacının bu alanda yüksek etkiye sahip yayınlar yaptığını ortaya koymaktadır. Dasgupta ve Payne gibi araştırmacılar da yüksek h-index ve g-index değerlerine sahiptir. İlk 10 yayın arasında en fazla atıf alan araştırmacı Devine'dir ve 954 atıf almıştır. Kang 592 atıf ile ikinci sırada yer alırken, Dasgupta ise 563 atıf ile üçüncü sıradadır.

Veriler, Dovidio'nun bu alanda en fazla makale yayınlayan ve yüksek h-index ve g-index değerlerine sahip olan bir akademisyen olarak öne çıktığını göstermektedir. Bu durum, araştırmacının bilinçsiz önyargı konusundaki araştırmalarda öncü bir rol oynadığını göstermektedir. Bilinçsiz önyargı terim ilk olarak 1995 yılında Greenwald ve Banaji (1995) tarafından örtük sosyal biliş hakkındaki makalelerinde kullanılmıştır. Bu iki psikolog sosyal davranışın, bilinçsiz çağrışımlardan ve yargılardan önemli ölçüde etkilendiğini savundu (Suveren 2022: 415). Özellikle Greenwald ve arkadaşlarının bu ve başka çalışmalarının (ki Tablo 8'de bu açık olarak görülecektir) öncülük ettiği çalışmalar oldukça etkili olmuştur. Dovidio'nun arkadaşlarıyla özgül olarak bilinçsiz önyargı ve Örtülü Çağrışım Testi ile ilgili yaptığı çalışmalar 1990'ların sonlarında başlamıştır. Özellikle 2002 yılında yine arkadaşlarıyla yayınladıkları bir makale oldukça etkili olmuştur (Dovidio ve ark. 2002). Bu noktada tüm yazarların etkileri analiz edilirken zaman faktörü göz önünde bulundurulmalıdır. Devine'in toplam atıf sayısında en yüksek değere sahip olması ise bu araştırmacının çalışmalarının geniş bir etki alanına sahip olduğunu ve bu alanda önemli katkılar sağladığını ortaya koymaktadır. Sıralamada 5 ile 10 arasında yer alan araştırmacıların makale sayıları daha az olsa da, bu araştırmacıların da alana katkı sağladığı ve çalışmalarının dikkate değer olduğu söylenebilir.

Araştırmacıların toplam atıf sayıları, çalışmalarına duyulan ilgiyi ve bunların etkisini göstermektedir. Devine gibi araştırmacıların yüksek atıf sayıları, bu araştırmacıların çalışmalarının alanında temel referanslar olarak kabul edildiğini ve bu çalışmaların geniş bir okuyucu kitlesine ulaştığına işaret etmektedir. Araştırmacıların yüksek atıf sayıları ve indeks değerleri, konunun akademik çevrelerdeki önemini ve niteliğini ortaya koymaktadır. Bu alanda yayın yapan araştırmacılar, genellikle sosyal psikoloji ve hukuk gibi çeşitli disiplinlerden gelmektedir. Bu durum yukarıdaki diğer tablo analizlerinde de değinildiği üzere, bilinçsiz önyargı konusunun çok yönlü ve kapsamlı bir şekilde incelendiğini ve farklı disiplinlerce ele alındığını bir kere daha teyit etmektedir.

Bu noktada atıf sayıları ile ilgili bir açıklama yapmanın gerekli olduğu kanısındayız. Atıf sayıları, her bir dergideki makalelerin etkisini ve ilgi düzeyini yansıtabilir. Ancak, atıf sayılarının tek başına bir makalenin kalitesini belirlediği söylenemez. Makalenin içeriği, metodolojisi, etki ve katkıları da göz önünde bulundurulmalıdır. Görece sınırlı bir akademik veri tabanı olan WoS ile küresel bakımdan herkesin erişime açık olan Google Scholar arasında erişim kolaylığı bakımından farklılık bulunmaktadır. WoS, bilimsel dergilerden seçilen indekslenmiş yayınları kapsayan bir veri tabanıdır. Buna göre, WoS'taki kaynaklar genellikle hakemli ve geniş çapta kabul görmüş bilimsel makalelerdir. Google Scholar ise daha geniş bir içeriğe sahiptir ve kitaplar, tezler, konferans

bildirileri ve bazen bilimsel olmayan kaynakları da içerebilir. WoS, indeksleme süreci ve güncelleme sıklığı açısından daha titiz bir yaklaşıma sahiptir. Yayınların indekslenmesi için belirli bir değerlendirme sürecinden geçilir ve güncelleme sıklığı düzenli olarak yapılır. Google Scholar ise daha otomatik bir indeksleme sürecine sahiptir ve güncelleme sıklığı daha hızlı olabilir. Her iki platform da farklı arama ve filtreleme seçeneklerine sahiptir. WoS, daha gelişmiş arama seçenekleri sunar ve bilimsel yayınlarla ilgili daha spesifik sorgulamalara izin verir. Öte yandan Google Scholar, daha kapsamlı arama yapmanızı sağlar, ancak bazen sonuçlar daha belirsiz olabilir. WoS, genellikle üniversite kütüphaneleri ve araştırma kurumları tarafından abonelikle erişilebilen ticari bir platformdur. Google Scholar, herkesin erişebileceği ücretsiz bir hizmettir. Farklı platformlar arasında karar vermek, her seçeneğin avantaj ve dezavantajlarını dikkatlice değerlendirmeyi gerektirir.

Şekil 1. Araştırmacıların yıllar itibarıyla makale sayısı

Bilinçsiz önyargı konusunda araştırmacıların yıllar itibarıyla ortaya koydukları performansın analizinin de dikkat çekici bilgiler sunduğu söylenebilir. Bu bakımdan Şekil 1 verilerine bakıldığında 2003-2023 zaman aralığı boyunca bazı araştırmacıların belirli yıllarda daha fazla makale ürettiği gözlemlenmektedir. Zaman ilerledikçe araştırmacıların üretkenliğinde genel bir artış eğilimi söz konusudur. Özellikle 2010'dan sonra bilinçsiz önyargı üzerine yapılan çalışmaların sayısında belirgin bir artış vardır ve bu zaman aralığında bazı araştırmacıların öne çıktığı görülmektedir. Örneğin Dovidio'nun istikrarlı bir biçimde yayın ürettiği ve bunların etki gücünün de (yani atıf sayısı) oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Payne ve Dasgupta isimli araştırmacılar da düzenli olarak makale üretmiş ve yüksek etkili çalışmalar ortaya koymuşlardır. Devine'nin de özellikle belirli yıllarda yüksek sayıda makale yayımlayarak öne çıktığı ve yayınlarının genellikle yüksek atıf aldığı görülmektedir.

Görseldeki noktaların büyüklükleri araştırmacıların o yıl içinde kaç makale yayımladığını, renk tonları ise bu makalelerin toplam atıf sayısını göstermektedir. Daha büyük ve koyu noktalar, daha fazla makale ve yüksek atıf sayısını ifade eder. Kang ve Sherman gibi araştırmacılar da belirli yıllarda yüksek sayıda makale yayımlamış ve önemli etki yaratmışlardır. Calanchini, Gawronski ve Ellemers gibi araştırmacılar ise makale sayılarına göre nispeten daha az etki yaratmış olabilirler. Şekil 1, belirli yıllarda bazı araştırmacıların üretkenliğinde dalgalanmalar olduğunu göstermektedir. Bu dalgalanmalar, akademik kariyer, araştırma finansmanı veya ilgili alandaki trendlerin değişmesi gibi faktörlerle ilişkili olabilir. Örneğin, bazı araştırmacılar belirli bir yıl içinde birkaç makale yayımlarken, diğer yıllarda daha az veya hiç makale yayımlamamış olabilirler.

Özetlersek, bilinçsiz önyargı konusundaki araştırmalar, 2003'ten itibaren giderek artan bir ilgi görmektedir. Özellikle 2010 sonrası dönemde bu konudaki yayın sayılarında önemli bir artış gözlemlenmektedir. Bu durum, bilinçsiz önyargının sosyal bilimler ve diğer disiplinler içinde artan önemini göstermektedir. Dovidio gibi önde

gelen araştırmacılar, bu alandaki literatüre önemli katkılar sağlamaktadır. Yıllar boyunca düzenli olarak yüksek sayıda makale üretmiş ve bu makaleler geniş bir akademik kitle tarafından atıf almıştır. Diğer araştırmacılar da bu alanda önemli katkılar yapmış ve çeşitli yıllarda etkili çalışmalar yayımlamışlardır. Sonuç olarak, bilinçsiz önyargı konusundaki yayınların yıllar içindeki dağılımı ve etkileri, bu alandaki akademik ilginin ve araştırma faaliyetlerinin artmakta olduğunu ve bu konunun geniş bir disiplinler arası ilgi gördüğünü göstermektedir.

Tablo 7. En üretken kuruluşlar/üniversiteler		
	Üniversiteler	Makale sayısı
1	Kaliforniya Üniversitesi, ABD (University of California)	74
2	Yale Üniversitesi, ABD (Yale University)	36
3	Massachusetts Üniversitesi, ABD (University of Massachusetts)	28
4	Kuzey Carolina Üniversitesi, ABD (University of North Carolina)	24
5	Washington Üniversitesi, ABD (University of Washington)	24
6	Harvard Üniversitesi, ABD (Harvard University)	23
7	Colorado Üniversitesi, ABD (University of Colorado)	21
8	Michigan Üniversitesi, ABD (University of Michigan)	23
9	Kaliforniya Eyalet Üniversitesi, ABD (California State University)	20
10	Wisconsin Üniversitesi, ABD (University of Wisconsin)	19
11	Minnesota Üniversitesi, ABD (University of Minnesota)	18
12	New York Üniversitesi, ABD (New York University)	17
13	New York Eyalet Üniversitesi, ABD (State University of New York)	17
14	Texas Üniversitesi, ABD (University of Texas)	16
15	Georgia Üniversite Sistemi, ABD (University System of Georgia)	14
16	Florida Eyalet Üniversite Sistemi, ABD (State University System of Florida)	14
17	Hawaii Üniversitesi, ABD (University of Hawaii)	14
18	New York Şehir Üniversitesi, ABD (City University of New York)	12
19	Stanford Üniversitesi, ABD (Stanford University)	10
20	Northwestern Üniversitesi, ABD (Northwestern University)	9

Tablo 7 bilinçsiz önyargı konusunda “En üretken üniversiteler/kuruluşlar” hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Tablonun en çarpıcı verisinin alanda yayın üreten ilk 20’deki üniversitelerin tamamının ABD üniversiteleri olmalarıdır. Bu durumun birçok nedeninden söz edilebilir. Örneğin, ABD üniversiteleri genellikle güçlü finansal kaynaklara ve geniş araştırma fonlarına sahiptir. Buna bağlı olarak bu üniversiteler, ileri düzey laboratuvarlar, kütüphaneler ve veri analizi olanakları gibi sağlam araştırma altyapılarına sahiptir. Bu da, derinlemesine ve geniş kapsamlı çalışmalar yapılmasını mümkün kılar. Bu kaynaklar, araştırmacıların bilinçsiz önyargı gibi karmaşık ve kapsamlı konular üzerinde çalışabilmelerine olanak tanır. Ayrıca ABD’deki birçok üniversitenin, çeşitlilik ve kapsayıcılık politikalarına önem verdikleri bilinmektedir. Bu politikalar, bilinçsiz önyargı gibi bir konunun araştırılmasını desteklemektedir. Buna ek olarak ABD, çok kültürlü bir toplum yapısına sahiptir ve bu çeşitlilik, bilinçsiz önyargı konusunun önemini artıran bir faktördür. Buna bağlı olarak bilinçsiz önyargı ve ayrımcılık konuları toplumda veya kamuoyunda geniş yer bulmaktadır. Bu tür sosyal sorunlara yönelik duyarlılık, akademik çevrelerde de bir karşılık bularak araştırma konuları arasında öncelik kazanmaktadır. Dolayısıyla bu veriler, ABD üniversitelerinin bilinçsiz önyargı konusunda neden öne çıktığını açıklayan bir dizi faktörü gözler önüne sermektedir. Araştırma fonları, toplumsal duyarlılık ve küresel akademik hegemonya gibi unsurlar, ABD üniversitelerinin bu alandaki etkinliğini artıran önemli etkenlerdir.

Tabloya göre, toplam makale sayısı 433’tür. En üretken ilk beş üniversite ise toplamda 186 makale üretmiş olup, bu makaleler genel toplamın büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, ilk beş üniversitenin yayınladığı makale sayısının toplam makale sayısına oranı %42,96’dır.

Verilere yakından bakıldığında, en üretken üç üniversiteyle karşılaşırız. Kaliforniya Üniversitesi konu hakkında en fazla makale sayısına sahip olup, toplamda 74 makale yayınlamıştır. Yale Üniversitesi 36 makale ile ikinci sırada yer alırken, Massachusetts Üniversitesi 28 makale ile üçüncü sıradadır. Kuzey Carolina ve Washington Üniversiteleri ise 24’er makale ile dördüncü sırada yer almaktadırlar. Harvard ve Michigan Üniversitesi gibi prestijli üniversiteler de yüksek sayıda makale yayınlamıştır. Kaliforniya Eyalet ve New York Eyalet Üniversitesi gibi devlet üniversiteleri, bilinçsiz önyargı konusundaki araştırmalara önemli katkılar sağlamaktadır. Stanford ve Northwestern Üniversiteleri ise konuyla ilgili katkı sunan prestijli özel ABD üniversiteleri arasında yer almaktadırlar.

Kaliforniya Üniversitesi’nin bu alandaki en üretken üniversite olması, bu üniversitenin araştırma kapasitesi ve genişliği hakkında bilgi vermektedir. Kaliforniya Üniversitesi’nin birden fazla kampüsü ve buralarda görece daha fazla sayıda araştırmacının çalışıyor olması, bu yüksek üretkenlikte etkili olabilir. Bu üniversitenin bilinçsiz önyargı konusuna verdiği önem ve sağladığı araştırma olanakları, araştırma çıktılarının da yüksek olmasına katkı

sağlamaktadır. Yale, Harvard, Michigan ve Stanford gibi üniversitelerin yüksek üretkenliği, bu üniversitelerin araştırma bütçeleri, akademik kadro kalitesi ve öğrenci desteği gibi faktörlerle ilişkilendirilebilir. Bu üniversitelerin bilinçsiz önyargı konusundaki araştırmaları, akademik literatürde önemli bir yer tutmaktadır ve diğer araştırmacılar için referans niteliği taşımaktadır. New York Eyalet ve Kaliforniya Eyalet Üniversiteleri gibi geniş ölçekli devlet üniversiteleri, büyük öğrenci ve araştırmacı kitlesine sahip olup, bu alanlardaki araştırmaları desteklemektedir. Eyalet ya da devlet üniversitelerinin bilinçsiz önyargı konusuna olan katkıları, bu konunun toplumsal ve eğitimsel açıdan ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Listede yer alan üniversiteler, farklı coğrafi bölgelerde yer almakta olup, bu da bilinçsiz önyargı konusunun geniş bir ilgi alanı olduğunu ve farklı perspektiflerden incelendiğini göstermektedir. Üniversitelerin çeşitli akademik programları ve disiplinler arası yaklaşımları, bu alandaki araştırmaların çeşitliliğini ve derinliğini artırmaktadır. Sonuç olarak, bilinçsiz önyargı konusunda en üretken üniversiteler, bu alandaki araştırmaların geniş bir yelpazede ve yüksek kalitede yapıldığına işaret etmektedir. Bu üniversitelerin araştırma çıktılarının, bilinçsiz önyargı konusunda bilgi birikiminin artmasına ve toplumsal farkındalığın gelişmesine katkı sundukları söylenebilir.

Tablo 8. Sorumlu yazarların ülkeleri, makale sayısı ve iş birliği					
	Ülkeler	Makale sayısı	Makale oranı (%)	İş birliği sayısı	İş birliği oranı (%)
1	Amerika Birleşik Devletleri (ABD)	334	0.71	25	0.08
2	Birleşik Krallık	26	0.06	4	0.16
3	Kanada	14	0.03	4	0.29
4	Avustralya	12	0.03	6	0.50
5	Almanya	10	0.02	3	0.30
6	İsviçre	9	0.02	2	0.22
7	Hollanda	8	0.02	1	0.13
8	İsveç	7	0.02	1	0.14
9	İrlanda	4	0.01	3	0.75
10	Danimarka	3	0.01	0	0.00
11	Fransa	3	0.01	2	0.67
12	İsrail	3	0.01	0	0.00
13	İtalya	3	0.01	0	0.00
14	Yeni Zelanda	3	0.01	1	0.33
15	Norveç	3	0.01	0	0.00
16	İspanya	3	0.01	0	0.00
17	Belçika	2	0.00	1	0.50
18	Çin	2	0.00	1	0.50
19	Avusturya	1	0.00	0	0.00
20	Brezilya	1	0.00	0	0.00

Tablo 8 ve Şekil 2 verileri bilinçsiz önyargı konusunda yayın yapan akademisyenlerin ülkeleri, makale sayıları ve işbirliği durumu hakkında bilgiler vermektedir. Verilere bakıldığında, Amerika Birleşik Devletleri'nin 334 makale ile açık ara en fazla yayın yapan ülke olduğu görülüyor. Bu, toplam makalelerin %71'ine denk düşmektedir. Birleşik Krallık 26 makale (%6), Kanada 14 makale (%3), Avustralya 12 makale (%3) ve Almanya ise 10 makale (%2) ile ABD'nin ardından en fazla makale yayımlayan ülkelerdir. Diğer ülkeler genellikle 10'dan az makale üretmiş olup, her biri toplam makalelerin %1'inden daha azını oluşturmaktadır.

Avustralya ve İrlanda ise, makale sayısına göre yüksek iş birliği oranlarına sahiptir. Avustralya'nın iş birliği oranı %50, İrlanda'nın ise %75'tir. Fransa %67 iş birliği oranıyla dikkat çekmektedir. Bu, ülke içi ve uluslararası iş birliklerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Kanada ve Almanya gibi ülkeler de yüksek iş birliği oranlarına sahiptirler (%29 ve %30). ABD ise 334 makaleye karşılık 25 iş birliği ile %8 iş birliği oranına sahiptir, bu da nispeten düşük bir oranı ifade etmektedir. Danimarka, İsrail, İtalya, Norveç, İspanya, Avusturya ve Brezilya gibi ülkeler, makale sayıları düşüklüğünün yanı sıra iş birliği oranları bakımından da oldukça düşük oranlara sahiptirler ya da hiç iş birliği yapmamışlardır. Ancak Çin ve Belçika gibi ülkeler, az sayıda makale üretmiş olmalarına rağmen yüksek iş birliği oranlarına sahiptirler (%50).

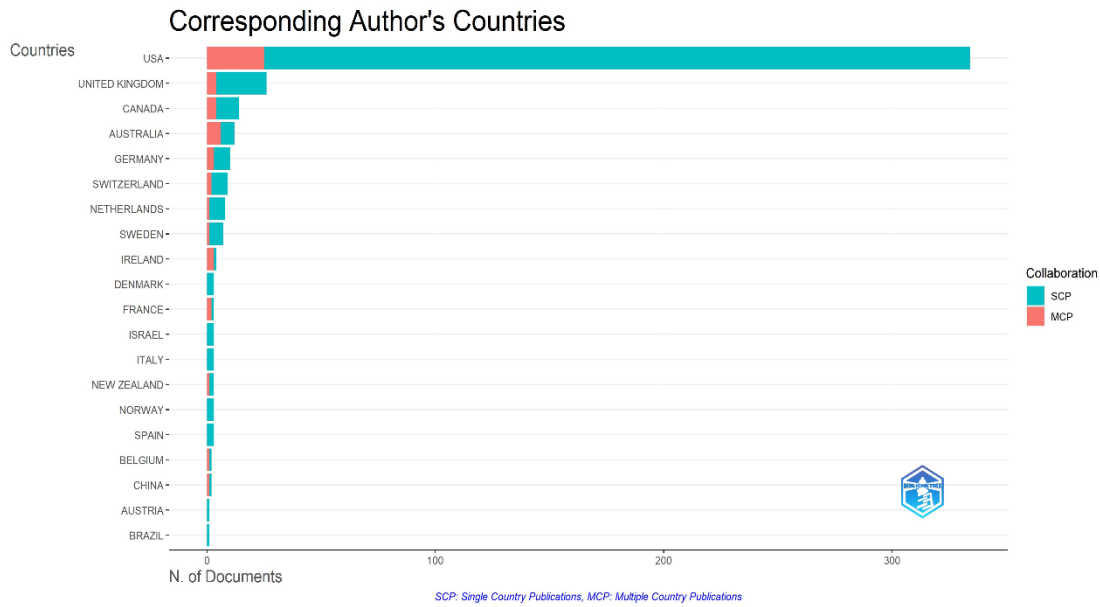
Verilerden ABD'nin bilinçsiz önyargı konusundaki araştırmalarda baskın bir rol oynadığı açıkça görülmektedir. Hem yüksek makale sayısı hem de önemli akademik kaynaklara ve araştırma imkanlarına sahip olması, bu ülkenin bu alandaki liderliğini pekiştirmektedir. Ancak, düşük iş birliği oranı, araştırmaların daha çok ülke içinde yapıldığını ve uluslararası iş birliklerinin nispeten az olduğunu göstermektedir.

Avustralya, İrlanda ve Fransa gibi ülkeler, yüksek iş birliği oranlarına sahiptirler. Bu durum bu ülkelerin araştırma kalitesinin ve çeşitliliğinin artırılmasına katkıda bulunabileceğine işaret edebilir. Çünkü yüksek iş birliği oranları, farklı perspektiflerin ve uzmanlıkların bir araya gelmesine olanak tanır. Uluslararası iş birlikleri, özellikle bilimsel bilginin ve metodolojinin paylaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Birleşik Krallık, Almanya, İsviçre, Hollanda ve İsveç gibi Avrupa ülkeleri de bilinçsiz önyargı araştırmalarında önemli katkılar sağlamaktadırlar. Bu ülkelerin yüksek iş birliği oranları, Avrupa'nın bilimsel araştırma ve iş birliği ağı içinde güçlü bir şekilde yer aldığını göstermektedir.

Çin ve Belçika gibi ülkeler, yüksek iş birliği oranlarına sahip olmaları nedeniyle potansiyel olarak daha fazla araştırma yapma ve uluslararası iş birliklerini artırma potansiyeline sahiptir. Brezilya ve Avusturya gibi ülkeler ise, daha fazla iş birliği ve araştırma yaparak bu alandaki katkılarını artırabilirler.

Bilinçsiz önyargı konusundaki araştırmaların artması ve daha fazla ülkenin bu alana katkıda bulunması, konuya ilişkin küresel ölçekte farkındalık ve çözüm geliştirme potansiyelini artıracaktır. İş birliklerinin artırılması, özellikle gelişmekte olan ülkelerde bu tür araştırmaların teşvik edilmesi ve desteklenmesi için önemli bir adım olacaktır. Özetle, bilinçsiz önyargı konusunda yayın yapan araştırmacıların ülkeleri arasındaki dağılım ve iş birliği oranları, bu alandaki araştırma faaliyetlerinin çeşitliliğini ve uluslararası iş birliğinin önemini göstermektedir. ABD'nin liderliği belirgin olsa da diğer ülkelerin de önemli katkıları ve iş birliği potansiyelleri bulunmaktadır.

Şekil 2: Sorumlu yazarların ülkeleri ve iş birlikleri

Tablo 9 bilinçsiz önyargı hakkında üretilen ve en fazla atıf alan makaleler hakkında önemli veriler sunmaktadır. Tablo verilerine bakıldığında, "Implicit bias in healthcare professionals: A systematic review" adlı makalenin, Web of Science (WoS) 981 ve Google Akademik 1849 ile en fazla atıf alan makale olarak öne çıktığı görülüyor. "Seeing disorder: Neighborhood stigma and the social construction of 'broken windows'" başlıklı makale ise WoS'ta 970 ve Google Akademik'te 2005 atıf ile ikinci sırada yer alıyor. "Long-term reduction in implicit race bias: A prejudice habit-breaking intervention" başlıklı makale ise WoS'ta 607 ve Google Akademik'te 1552 atıf sayısı ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Google Akademik atıf sayıları genellikle WoS atıf sayılarından daha yüksektir, bu da makalelerin geniş bir kitle tarafından referans alındığını ve okunduğunu gösterir. "Seeing disorder: Neighborhood stigma and the social construction of 'broken windows'" başlıklı makalenin 2005 Google Akademik atıf sayısı bunu örneklendirmektedir.

Yayın yıllarına bakıldığında, 2000'lerin başından 2019'a kadar uzanan geniş bir zaman dilimini kapsayan çalışmalar bulunmaktadır. Çeşitli konulara odaklanan makaleler arasında sağlık profesyonelleri, yargı sistemi, ırksal önyargı, cinsiyet stereotipleri ve organizasyonel yapılar hakkında üretilmiş yayınların öne çıktığı görülüyor. Bilinçsiz önyargı araştırmaları, sağlık, hukuk, psikoloji ve sosyoloji gibi geniş bir yelpazede ele alınmıştır. Bu durum, konunun birçok disiplin için önemli olduğunu ve farklı bakış açılarından incelendiğini göstermektedir. Öne çıkan temalar ve konulara bakıldığında sağlık profesyonelleri arasında bilinçsiz

önyarguların, sağlık hizmetlerinin kalitesinin değerlendirilmesinde ve hasta deneyimleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Veriler bu konudaki makalelerin yüksek atıf aldığı göstermektedir.

Tablo 9. En fazla atıf alan makaleler			
	Makaleler	WoS atıf	Google Scholar atıf
1	Implicit bias in healthcare professionals: A systematic review. FitzGerald, C. & Hurst, S., 2017, BMC Medical Ethics, 18 (19), 1-18.	981	1849
2	Seeing disorder: Neighborhood stigma and the social construction of "broken windows". Sampson, R.J. & Raudenbush, S.W., 2004, Social Psychology Quarterly, 67(4), 319-342.	970	2005
3	Long-term reduction in implicit race bias: A prejudice habit-breaking intervention. Devine, P.G., Forscher, P.S., Austin, A.J. & Cox, W.T., 2012, Journal of Experimental Social Psychology, 48(6), 1267-1278.	607	1552
4	Implicit bias: Scientific foundations. Greenwald, A.G. & Krieger, L.H., 2006, California Law Review, 94(4), 945-967.	472	1793
5	Predicting ethnic and racial discrimination: A meta-analysis of IAT criterion studies. Oswald, F.L., Mitchell, G., Blanton, H., Jaccard, J. & Tetlock, P.E., 2013, Journal of Personality and Social Psychology, 105(2), 171.	438	1144
6	Gender stereotypes. Ellemers, N., 2018, Annual Review of Psychology, 69, 275-298.	403	1164
7	Does unconscious racial bias affect trial judges. Rachlinski, J. J., Johnson, S. L., Wistrich, A. J., & Guthrie, C., 2008, Notre Dame L. Rev., 84, 1195.	299	1030
8	Demonstrations of implicit anti-fat bias: The impact of providing causal information and evoking empathy. Teachman, B.A., Gapinski, K.D., Brownell, K.D., Rawlins, M. & Jeyaram, S., 2003, Health Psychology, 22(1), 68.	278	721
9	Aversive racism and medical interactions with Black patients: A field study. Penner, L.A., Dovidio, J.F., West, T.V., Gaertner, S.L., Albrecht, T.L., Dailey, R.K. & Markova, T., 2010, Journal of Experimental Social Psychology, 46(2), 436-440.	228	462
10	Implicit bias in the courtroom. Kang, J., Bennett, M., Carbado, D., Casey, P. & Levinson, J., 2011, UCLA Law Review., 59, 1124	228	901
11	The bias of crowds: How implicit bias bridges personal and systemic prejudice. Payne, B. K., Vuletich, H. A., & Lundberg, K. B., 2017, Psychological Inquiry, 28(4), 233-248.	220	457
12	The existence of implicit bias is beyond reasonable doubt: A refutation of ideological and methodological objections and executive summary of ten studies that no manager should ignore. Jost, J. T., Rudman, L. A., Blair, I. V., Carney, D. R., Dasgupta, N., Glaser, J., & Hardin, C. D., 2009, Research in Organizational Behavior, 29, 39-69.	194	467
13	Virtual embodiment of white people in a black virtual body leads to a sustained reduction in their implicit racial bias. Banakou, D., Hanumanthu, P. D., & Slater, M., 2016, Frontiers in Human Neuroscience, 601.	189	421
14	Interventions designed to reduce implicit prejudices and implicit stereotypes in real world contexts: A systematic review. FitzGerald, C., Martin, A., Berner, D., & Hurst, S., 2019, BMC Psychology, 7(1), 1-12.	170	344
15	Implicit race attitudes predict trustworthiness judgments and economic trust decisions. Stanley, D. A., Sokol-Hessner, P., Banaji, M. R., & Phelps, E. A., 2011, Proceedings of the National Academy of Sciences, 108(19), 7710-7715.	167	328
16	Strong claims and weak evidence: Reassessing the predictive validity of the IAT. Blanton, H., Jaccard, J., Klick, J., Mellers, B., Mitchell, G., & Tetlock, P. E., 2009, Journal of Applied Psychology, 94(3), 567-582.	164	448
17	The law of implicit bias. Jolls, C., & Sunstein, C. R., 2006, California Law Review, 94, 969-996.	147	651
18	Mindfulness meditation reduces implicit age and race bias: The role of reduced automaticity of responding. Lueke, A., & Gibson, B., 2015, Social Psychological and Personality Science, 6(3), 284-291.	145	426
19	When organizations rule: Judicial deference to institutionalized employment structures. Edelman, L. B., Krieger, L. H., Eliason, S. R., Albiston, C. R., & Mellema, V., 2011, American Journal of Sociology, 117(3), 888-954.	144	239
20	On the epistemic costs of implicit bias. Gendler, T. S., 2011, Philosophical Studies, 156(1), 33-63.	138	373

Bilinçsiz önyargının yargı süreçlerindeki etkilerinin de, adaletin sağlanmasında önemli bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Bu alandaki çalışmalar, yargıçların ve hukuk sisteminin bilinçsiz önyargularının incelenmesine odaklanmıştır. İrsal önyarguların, toplumsal ilişkiler ve eşitlik üzerine derin etkiler yarattığı bilinmektedir. Bu konudaki çalışmalar da, önyarguların azaltılması ve sosyal adaletin sağlanması için önemli bulgular sunmaktadır.

Tablo verileri bilinçsiz önyargı üzerine yapılan yayınlarda sistematik incelemeler, meta-analizler, deneysel çalışmalar ve uygulamalı araştırmalar gibi çeşitli metodolojik yaklaşımların kullanıldığını göstermektedir. Bu çeşitlilik, bilinçsiz önyargı araştırmalarının güvenilir, sağlam ve kapsamlı olmasıyla ilişkilidir.

Konuyla ilgili yüksek atıf alan çalışmaların hem akademik dünyada hem de pratik uygulamalarda önemli etkilere sahip olduğu görülüyor. Konu üzerine yapılan araştırmaların sağlık hizmetleri, hukuk sistemi, eğitim ve iş yerlerinde bilinçsiz önyargıların tanınması ve azaltılması için önemli rehberlik sağladığı söylenebilir. Makalelerin geniş bir kitle tarafından okunması ve akademik olarak yüksek oranda atıflar alması, bu çalışmaların yaygın olarak kabul gördüğünü ve çeşitli alanlarda referans olarak kullanıldığını göstermektedir. Özetle, bilinçsiz önyargı konusunda en fazla atıf alan makaleler, bu alandaki araştırmaların kapsamlı ve derinlikli bir şekilde ele alındığını ve çeşitli disiplinlerden gelen bilgi ve katkılarla önemli bulgular ortaya koyduğunu göstermektedir. Bu çalışmaların, hem teorik bilgi birikimine katkıda buldukları hem de pratik çözümler sunarak toplumsal eşitlik ve adaletin sağlanmasına yardımcı oldukları söylenmelidir.

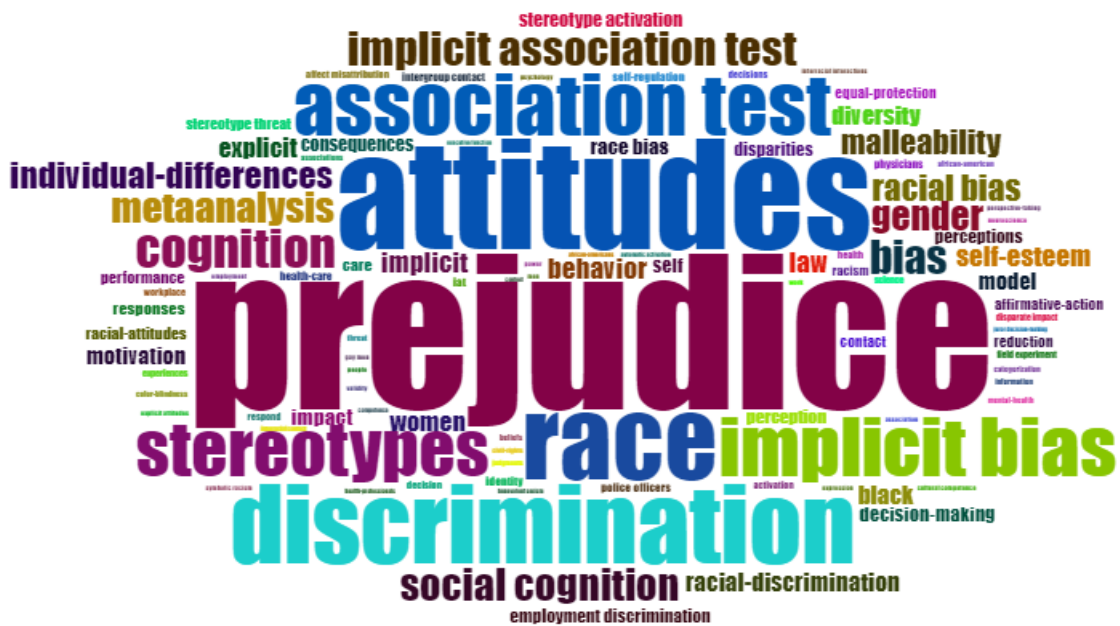
Tablo 10. Makalelerin referanslarından hareketle en fazla atıf yapılan yayınlar

	Makaleler	WoS atıf	Google Scholar atıf
1	Measuring individual differences in implicit cognition: The implicit association test. Greenwald, A. G., McGhee, D. E., & Schwartz, J. L. (1998). <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 74(6), 1464-1480.	191	16646
2	Understanding and using the implicit association test: I. An improved scoring algorithm. Greenwald, A. G., Nosek, B. A., & Banaji, M. R. (2003). <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 85(2), 197-216.	117	6896
3	Understanding and using the Implicit Association Test: III. Meta-analysis of predictive validity. Greenwald, A. G., Poehlman, T. A., Uhlmann, E. L., & Banaji, M. R. (2009). <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 97(1), 17-41.	96	4353
4	Implicit social cognition: Attitudes, self-esteem, and stereotypes. Greenwald, A. G., & Banaji, M. R. (1995). <i>Psychological Review</i> , 102(1), 4-27.	94	10108
5	Stereotypes and prejudice: Their automatic and controlled components. Devine, P.G. (1989). <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 56, 5-18.	91	9851
6	Implicit bias: Scientific foundations. Greenwald, A. G., & Krieger, L. H. (2006). <i>California Law Review</i> , 94(4), 945-967.	75	1793
7	On the malleability of automatic attitudes: Combating automatic prejudice with images of admired and disliked individuals. Dasgupta, N., & Greenwald, A. G. (2001). <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 81(5), 800-814.	65	1843
8	Implicit and explicit prejudice and interracial interaction. Dovidio, J. F., Kawakami, K., & Gaertner, S. L. (2002). <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 82(1), 62-68.	65	2527
9	Pervasiveness and correlates of implicit attitudes and stereotypes. Nosek, B. A., Smyth, F. L., Hansen, J. J., Devos, T., Lindner, N. M., Ranganath, K. A., ... & Banaji, M. R. (2007). <i>European Review of Social Psychology</i> , 18(1), 36-88.	62	1480
10	Internal and external motivation to respond without prejudice. Plant, E. A., & Devine, P. G. (1998). <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 75, 811-832.	59	2304
11	Predicting ethnic and racial discrimination: a meta-analysis of IAT criterion studies. Oswald, F. L., Mitchell, G., Blanton, H., Jaccard, J., & Tetlock, P. E. (2013). <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 105(2), 171-192.	57	1144
12	Relations among the implicit association test, discriminatory behavior, and explicit measures of racial attitudes. McConnell, A. R., & Leibold, J. M. (2001). <i>Journal of Experimental Social Psychology</i> , 37(5), 435-442.	56	1629
13	Implicit bias among physicians and its prediction of thrombolysis decisions for black and white patients. Green, A. R., Carney, D. R., Pallin, D. J., Ngo, L. H., Raymond, K. L., Iezzoni, L. I., & Banaji, M. R. (2007). <i>Journal of General Internal Medicine</i> , 22, 1231-1238.	54	1707
14	Prejudice and perception: the role of automatic and controlled processes in misperceiving a weapon. Payne, B. K. (2001). <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 81(2), 181-192.	54	1698
15	The police officer's dilemma: Using ethnicity to disambiguate potentially threatening individuals. Correll, J., Park, B., Judd, C. M., & Wittenbrink, B. (2002). <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 83(6), 1314-1329.	53	1943
16	The malleability of automatic stereotypes and prejudice. Blair, I. V. (2002). <i>Personality and Social Psychology Review</i> , 6(3), 242-261.	51	1707
17	Harvesting implicit group attitudes and beliefs from a demonstration web site. Nosek, B. A., Banaji, M. R., & Greenwald, A. G. (2002). <i>Group Dynamics: Theory, Research, and Practice</i> , 6(1), 101-115.	51	2010
18	Variability in automatic activation as an unobtrusive measure of racial attitudes: A bona fide pipeline? Fazio, R. H., Jackson, J. R., Dunton, B. C., & Williams, C. J. (1995). <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 69(6), 1013-1027.	50	3850
19	Reducing implicit racial preferences: II. Intervention effectiveness across time. Lai, C. K., Skinner, A. L., Cooley, E., Murrar, S., Brauer, M., Devos, T., & Nosek, B. A. (2016). <i>Journal of Experimental Psychology: General</i> , 145(8), 1001-1016.	50	604
20	The content of our categories: A cognitive bias approach to discrimination and equal employment opportunity. Krieger, L. H. (1995). <i>Stanford Law Review</i> , 1161-1248.	49	1653

Tablo 10, bilinçsiz önyargı üzerine üretilmiş makalelerin referanslarından hareketle en fazla atıf yapılan yayınlar hakkındaki verileri sunmaktadır. Bu verilere göre “Measuring individual differences in implicit cognition: The implicit association test” başlıklı makale, WoS'ta 191 ve Google Akademik'te 16.646 ile en fazla atıf alan yayın olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışma, Örtülü Çağrışım Testi hakkında temel bir referans niteliğindedir. “Understanding and using the implicit association test: I. An improved scoring algorithm” başlıklı makale, WoS'ta 117 ve Google Akademik'te 6.896 atıf sayısı ile ikinci sırada yer alıyor. “Understanding and using the implicit association test: III. Meta-analysis of predictive validity” başlıklı makale ise, WoS'ta 96 ve Google Akademik'te 4.353 atıf sayısı ile üçüncü sıradadır. Daha önce de belirtildiği üzere, Google Akademik atıf sayıları genellikle WoS atıf sayılarından daha yüksektir, bu da makalelerin çok daha geniş bir (akademik) kitle tarafından referans alındığını göstermektedir. Özellikle “Implicit social cognition: Attitudes, self-esteem, and stereotypes” başlıklı makale, 10.108 gibi oldukça yüksek bir Google Akademik atıf sayısı ile dikkat çekmektedir.

Örtülü Çağrışım Testi, bilinçsiz önyargı araştırmalarında en sık kullanılan araçlardan biridir ve aynı zamanda hakkında araştırma yapılan bir araçtır. Bu test hakkında yapılan çalışmalar, alanın temel referans noktalarını oluşturmakta ve bu araca yönelik üretilen yayınlar da yüksek atıf sayıları ile öne çıkmaktadır. Greenwald, McGhee ve Schwartz'ın 1998 tarihli çalışması, Örtülü Çağrışım Testi'ni tanıtan ve ölçümün temellerini atan en önemli yayındır.

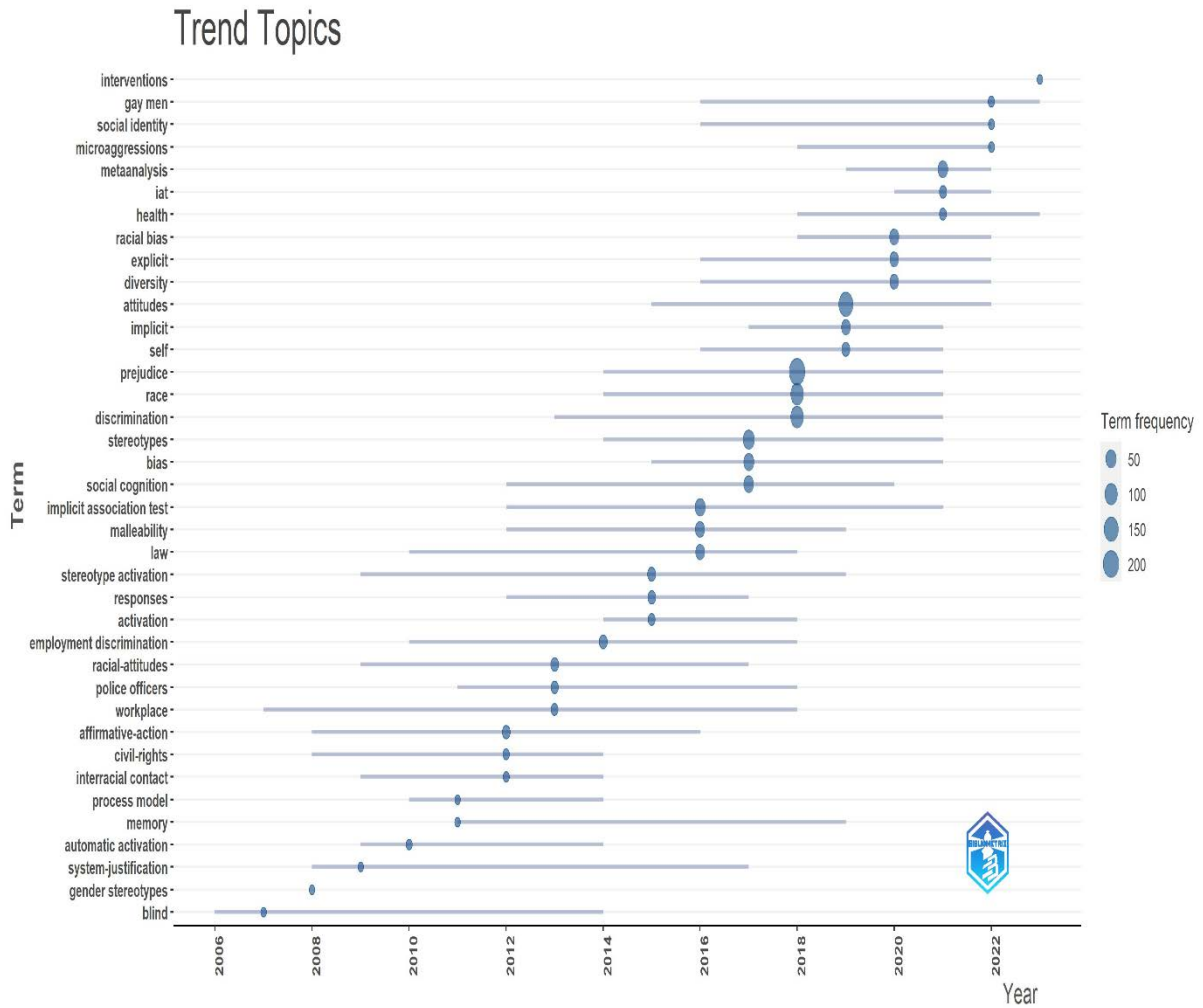
Genel olarak yayınlar, bilinçsiz önyargının ölçümü, bilişsel süreçler, önyargıların ve stereotiplerin esnekliği gibi çeşitli konulara odaklanmıştır. Konuya ilişkin akademik yayınların “Journal of Personality and Social Psychology”, “Psychological Review”, “California Law Review” ve “Health Psychology” gibi çeşitli saygın dergilerde yayınlanmış olduğu görülmektedir. Bu dergiler, psikoloji, hukuk, sağlık ve sosyal bilimler gibi farklı disiplinleri temsil etmektedirler. Daha önceki verilerin de gösterdiği üzere bu veri de bilinçsiz önyargının multidisipliner bir araştırma alanı olduğunu bir kere daha teyit etmektedir. Bilinçsiz önyargı araştırmaları, bilişsel psikoloji, sosyal psikoloji, sağlık, hukuk gibi çeşitli alanlarda ele alınmıştır. Bu çeşitlilik, konunun çok yönlü ve geniş kapsamlı bir ilgi gördüğünü göstermektedir. Örneğin Devine ve Dovidio gibi yazarların çalışmaları, önyargıların otomatik ve kontrollü bileşenlerini incelemiş ve önemli katkılar sağlamıştır. Dasgupta ve Greenwald'un 2001 tarihli çalışması gibi bazı yayınlar ise önyargıların azaltılmasına yönelik pratik müdahaleleri ve yolları incelemektedir. Greenwald, Banaji ve Nosek gibi araştırmacılar, bilinçsiz önyargı alanında öne çıkan isimlerdir ve birçok yüksek atıf alan yayına katkıda bulunmuşlar ve alanın gelişimine önemli katkılar sağlamışlardır. Sonuç olarak, bilinçsiz önyargı konusunda en fazla atıf yapılan yayınlar, bu alandaki araştırmaların temel yapı taşlarını oluşturmakta ve çeşitli disiplin ve alanlardan önemli bulgu ve katkılar ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar da yine, hem teorik bilgi birikimine katkıda bulunmakta hem de pratik çözümler sunarak toplumsal eşitlik ve adaletin sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

Şekil 3. Anahtar kelime bulutu

Şekil 3'te görülen kelime bulutu, araştırma kapsamında incelenen makalelerin "Keywords plus"larından hareketle en sık tekrarlanan 100 kelime üzerinden oluşturulmuştur. Yazı karakteri büyüklüğü kelimelerin sık kullanılmasıyla paralel bir şekilde artmaktadır. Yani kelime bulutu en sık tekrarlanan anahtar kelimelere göre oluşmaktadır. Şekil 3'ten de görüleceği üzere, "prejudice" (206), "attitudes" (147), "race" (107), "discrimination" (105), "association test" (83), "implicit bias" (79), "stereotypes" (73), "cognition" (52), "implicit association test" (46) ve "bias" (45) en sık kullanılan ilk on anahtar kelimelerdir. Diğer öne çıkan kelimeler olarak "race" (ırk) ve "racial bias" (ırksal önyargı) dikkat çekiyor. Bu kelimeler, bilinçsiz önyargı çalışmalarında ırksal önyargının önemli bir odak noktası olduğunu göstermektedir. Benzer biçimde "stereotipler" kelimesinin sıklığı, bilinçsiz önyargının bir parçası olarak sıkça ele alındığına işaret ediyor. En sık atıf alan yayınların ele aldığı konunun Örtülü Çağrışım Testi olduğu yukarıda vurgulanmıştı. Bu nedenle bu kelimenin kelime bulutunda öne çıkması olağandır. "Gender" (toplumsal cinsiyet) ve "gender bias" (toplumsal cinsiyet önyargısı) kelimelerinin sıklığı toplumsal cinsiyetle ilgili önyargıların da çalışmaların önemli bir parçası olduğunu göstermektedir.

Şekil 3'ün görsel olarak sunduğu bu kelime bulutu, bilinçsiz önyargı çalışmalarının geniş bir yelpazeye yayıldığını ve birçok farklı yönünün ele alındığını göstermektedir. Özetle bu kelime bulutu, bilinçsiz önyargı konusundaki araştırmaların ne kadar geniş ve çok yönlü olduğunu, birçok farklı kavram ve temayı içerdiğini açıkça göstermektedir. Bu da bu konunun karmaşıklığını ve araştırma alanının zenginliğini ortaya koymaktadır.

Şekil 4. Yıllara göre trend konular

Şekil 4, yıllara göre çalışılan trend konuları göstermektedir. Trend konuların belirlenmesinde, zaman kısıtına gidilmemiş fakat analize dahil edilecek konuların belirlenmesinde iki husus dikkate alınmıştır. Şekil üzerinde yıllar bazında gösterilecek kelime sayısı 3 olarak belirlenmiş ve minimum kelime sıklığı 5 ve üzerinde olan konular analize dahil edilmiştir. Şekil üzerinde sadece 2006 ve 2023 arasındaki yıllara ait trend konuların yer almasının sebebi bu kriterden dolayıdır.

Şekil 4, 2006-2023 yılları arasında bilinçsiz önyargı ile ilgili çeşitli araştırma eğilim noktalarını (trend konuları/konu başlık veya terimlerini) göstermektedir. Terimlerin frekansı, terimlerin ne kadar sık çalışıldığını

bilinçsiz önyargı literatüründeki kilit önemdeki makaleleri, onların birbirleriyle olan ilişkilerini ve araştırma temalarının zaman içindeki evrimini anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Ortak atıf alan yazarlara ait ağ haritası üç farklı kümenin oluştuğunu göstermektedir. Şekil 7'den de görüleceği üzere, A.G. Greenwald'un (btwc=38.596) en önemli temsilcisi olarak yer aldığı mavi küme analizi sonucunda ön plana çıkmıştır. Söz konusu küme içerisinde P.G. Devine (btwc=10.625), B.A. Nosek (btwc=10.361) ve J.F. Dovidio (btwc=10.218) dikkat çekmektedir. Yeşil renk ile gösterilen kümenin temsilcisi B.K. Payne (btwc=92.023) olmakla birlikte bunu B. Gawronski (btwc=63.400) ve D.M. Amodio (btwc=47.676) isimli araştırmacılar izlemiştir. Kırmızı renkli kümede ise J. Kang (btwc=64.078), I.H. Krieger (btwc=29.652) ve C. Jolls (btwc= 11.199) gibi araştırmacılar bulunmaktadır.

Şekil 7'de yer alan araştırmacılar, belirli kümeler oluşturmuş ve her küme belirli renklerle temsil edilmiştir. Bu analiz, bu araştırmacıların ve onların çalışmalarının birbirleriyle nasıl ilişkilendiğini anlamamıza yardımcı olacaktır. Görselde araştırmacılar, yazılarının birbirlerine yaptığı atıflara göre bağlantılarla gösterilmiştir. Üç ana küme bulunmaktadır: mavi, yeşil ve kırmızı. Düğümün büyüklüğü, yazarın ağdaki merkezietini ve aldığı atıf sayısını göstermektedir.

Mavi Küme-Temsilcisi: A.G. Greenwald

A.G. Greenwald (btwc=38.596), ağın merkezi ve en önemli düğümüdür. Greenwald'un çalışmaları, özellikle "implicit bias" ve "implicit association test" konularında merkezi bir rol oynamaktadır. P.G. Devine (btwc=10.625). Devine, "prejudice" ve "attitudes" üzerine çalışmalarıyla dikkat çekmektedir. B.A. Nosek (btwc=10.361). Nosek, "implicit bias" ve "social cognition" konularında önemli çalışmalara imza atmıştır. J.F. Dovidio (btwc=10.218). Dovidio, "discrimination" ve "implicit bias" konularında önemli bir figürdür.

Yeşil Küme-Temsilcisi: B.K. Payne

B.K. Payne (btwc=92.023). Payne, "implicit bias" ve "social cognition" konularında çalışmalarıyla öne çıkmaktadır ve bu kümenin merkezinde yer almaktadır. B. Gawronski (btwc=63.400). Gawronski, sosyal psikoloji ve bilişsel psikoloji alanlarında önemli çalışmalara sahiptir. D.M. Amodio (btwc=47.676). Amodio, "social cognition" ve "neuroscience" konularında çalışmalar yapmaktadır.

Kırmızı Küme-Temsilcisi: J. Kang

J. Kang (btwc=64.078). Kang, hukuki önyargı ve ayrımcılık konularında çalışmalarıyla dikkat çekmektedir. I.H. Krieger (btwc=29.652). Krieger, toplumsal eşitlik ve adalet konularında önemli çalışmalara sahiptir. C. Jolls (btwc=11.199). Jolls, hukuk ve ekonomi alanlarında önyargı üzerine çalışmalar yapmaktadır.

Mavi Küme "implicit bias" ve "implicit association test" gibi konular üzerine yoğunlaşmış ve önyargının bilişsel yönlerini araştıran yazarları içermektedir. A.G. Greenwald bu kümenin en önemli figürü olarak öne çıkmaktadır. Yeşil Küme, "social cognition" ve "neuroscience" üzerine çalışan yazarları içermektedir. B.K. Payne, B. Gawronski ve D.M. Amodio gibi yazarlar bu kümenin önde gelen isimleridir. Bu küme, sosyal bilişsel süreçleri ve önyargının nörobilimsel temellerini incelemektedir. Kırmızı küme, hukuki önyargı ve toplumsal eşitlik üzerine çalışan yazarları içermektedir. J. Kang, I.H. Krieger ve C. Jolls bu kümenin en önemli figürleridir. Bu küme, önyargının hukuki ve toplumsal sonuçlarına odaklanmaktadır.

Sonuç olarak bu ağ haritası, önyargı araştırmalarında hangi yazarların merkezi bir rol oynadığını ve hangi konular üzerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Farklı kümeler arasındaki bağlantılar, bu alanlardaki çalışmaların birbirleriyle nasıl etkileşime geçtiğini ve farklı araştırma konularının nasıl kesiştiğini göstermektedir. Her küme, belirli araştırma temalarını ve metodolojilerini temsil etmektedir. Bu, önyargı araştırmalarının geniş bir yelpazede nasıl ele alındığını ve farklı disiplinlerin bu konuda nasıl katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Şekil 7 verilerine dayalı yaptığımız bu analiz, önyargı ve ayrımcılık konularında yapılan araştırmalarda hangi yazarların ve çalışmaların merkezi bir rol oynadığını ve bu çalışmaların birbiriyle nasıl ilişkili olduğunu anlamamıza olanak sağlamaktadır.

Araştırma kapsamında yer alan makalelerin yazarlarına ait iş birliği haritası Şekil 8'de yer almaktadır. Analiz sonucunda oluşan haritaya göre on bir farklı küme oluşmuştur. En etkili ve güçlü iş birliğine sahip olan araştırmacı yeşil renk ile gösterilen kümede yer alan J.F. Dovidio (btwc=376.800) olmuştur. Farklı kümelerde yer alan N. Ellemers (btwc=204.000), J. Calanchini (btwc=135.000), J. Kang (btwc=112.000) ve N. Dasgupta (btwc=60.000) da önemli iş birliğine sahip araştırmacılar arasında olup diğer kümelerde yer alan araştırmacılar ile de iş birliği içerisinde oldukları görülmüştür.

şekillendirdiği söylenebilir. Ağda farklı kümelerde yer alan ve birbirleriyle iş birliği yapan araştırmacılar, alandaki araştırmaların çeşitli disiplinler arası ve çok yönlü olduğunu göstermektedir. Bu durum, bilinçsiz önyargı konusundaki çalışmaların zenginliğine ve farklı perspektiflerin entegrasyonuna işaret etmektedir. Bu iş birliği ağı, mevcut güçlü iş birliklerinin yanı sıra, daha az bağlantılı veya izole araştırmacılar için yeni iş birliği fırsatlarının da olduğunu göstermektedir. Bu durum, alandaki bilgi boşluklarını doldurmak ve yeni araştırma yolları açmak için değerlendirilebilir.

Ülke iş birliği ağı incelendiğinde dokuz farklı kümenin oluştuğu görülmekle birlikte kırmızı renk ile gösterilen küme içerisinde yer alan ülkelerin güçlü iş birlikleri bulunmaktadır. Bu kümeyi ABD (btwc=197.462) temsil etmekte olup sırasıyla, Avustralya (btwc=80.805), Kanada (btwc=48.716) ve İngiltere (btwc= 35.510) ön plana çıkmaktadır. Diğer kümelerde ise Fransa (btwc=7.682) ve İsviçre (btwc=5.619) iş birliği bakımından ön plana çıkmaktadır.

Şekil 9, ABD'nin merkezi rolünü, alandaki etkisini ve iş birliği ağındaki stratejik konumunu ortaya koymaktadır. Bu ülkenin araştırma alanındaki iş birlikleri, diğer ülkelerin çalışmalarını da yönlendirmektedir. Şekil, ülkeler arası iş birliğinin geniş bir yelpazede ve çeşitli bölgelerde gerçekleştiğini göstermektedir. Kırmızı kümenin güçlü iş birliği yapısı, diğer kümelerle de etkileşimde bulunarak bilgi ve kaynakların paylaşımını sağlamaktadır. Bu iş birliği ağı, mevcut güçlü iş birliklerinin yanı sıra, daha az bağlantılı veya izole ülkeler için yeni iş birliği fırsatlarının da olduğunu göstermektedir. Özellikle Fransa ve İsviçre gibi ülkeler, daha geniş ağlar oluşturarak araştırma alanında daha fazla iş birliği yapma potansiyeline sahip görünmektedir.

Tartışma

Gelecekte yapılacak çalışmaların bilinçsiz önyargı konusundaki bilgi boşluklarını doldurması, bu alandaki farkındalığı artırarak toplumsal değişime katkıda bulunması gerektiğini düşünüyoruz. Bilinçsiz önyargılar, bireylerin karar alma süreçlerini ve toplumsal ilişkilerini derinden etkileyen gizli dinamiklerdir. Bu nedenle, farklı disiplinlerden gelen katkılarla bu önyargıların daha kapsamlı bir şekilde anlaşılması, sadece sosyal bilimler alanında değil, nörobilim, karar verme süreçleriyle ilgili yazılım, algoritmalarla ilgili teknik ve teknolojik ve mühendislik gibi alanlarda da önemli bir araştırma gündemi oluşturmaktadır. Bilinçsiz önyargıların toplumsal ve kurumsal düzeydeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla geliştirilecek stratejiler, eğitim programları ve politika önerileri, daha kapsayıcı ve adil bir toplum inşa edilmesine katkı sağlayabilir. Bu bağlamda, yapılacak nitel ve nicel araştırmalar, bilinçsiz önyargıların fark edilmesi ve bu önyargılara karşı bilinçli bir direnç geliştirilmesi sürecinde kritik bir rol oynayacaktır. Bu çerçevede mevcut literatürde var olan bazı bilgi boşlukları ve gelecekteki araştırmalar için çeşitli fırsatlar bulunduğu söylenebilir. Örneğin, bilinçsiz önyargı araştırmaları ağırlıklı olarak ABD ve Batı ülkelerinde yürütülmektedir. Diğer kültürel ve coğrafi bölgelerde bilinçsiz önyargıların nasıl ortaya çıktığı ve bunların toplumsal etkilerini incelemek, literatürdeki önemli bir boşluğu doldurabilir. Özellikle Ortadoğu, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde yapılan çalışmalar, alana küresel bir perspektif kazandıracaktır. Özgül olarak belirtmek gerekirse, Türkiye bağlamında bilinçsiz/örtülü önyargı konusunda yapılan çalışmaların son derece sınırlı olduğu söylenmelidir. Türk toplumu ve kültürü bağlamında, bilinçsiz önyargıları fark etme, tanıma, anlama ve aşma konusunda akademik alanda ciddi eksiklikler söz konusudur. "Bilinçsiz önyargı" veya "örtülü önyargı" anahtar kelimeleriyle YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde yapılan basit bir arama, bu konular üzerine yazılmış yüksek lisans veya doktora çalışmasının Aralık 2021 itibarıyla mevcut olmadığını göstermektedir (Suveren 2022). Tek istisna, Örtülü Çağrışım Testi'nin (ÖÇT) Türkçe'ye ve Türk kültürüne uyarlanması öneren bir doktora tezidir (Şenyurt 2018). Ayrıca, bu tezin yazarları arasında yer alanların 2020 yılında yayınladığı bir makale bulunmaktadır (Şenyurt ve ark. 2020). Benzer bir durum, Korkmaz'ın (2017) çalışması dışında DergiPark platformunda yapılan aramada da görülmektedir (Suveren 2022). Ancak bu durum, akademisyenler ve özellikle genç araştırmacılar için önemli fırsatlar sunabilir. Öncelikle, bilinçsiz önyargılar üzerine yapılacak yeni çalışmalar, bu alandaki önemli bilgi boşluklarını doldurarak akademik literatüre katkı sağlayabilir. Ayrıca bu konu üzerine yapılan araştırmalar, Türk toplumu ve kültürü bağlamında özgün veri ve bulgular üretebilir, bu da uluslararası alanda dikkat çekip alana katkı sunabilir. Başta genç araştırmacılar olmak üzere, bilinçsiz önyargılar konusundaki eksiklikleri gidermeye yönelik projeler geliştirilerek, araştırmacılar hem akademik kariyerlerinde ilerleme kaydedebilir hem de toplumsal fayda sağlayabilirler. Bu alandaki çalışmalar, yeni metodolojiler geliştirme, yerel ölçüm araçları oluşturma ve kültürel uyarlamalar yapma imkânı sunarak, araştırmacıların yenilikçi yaklaşımlar benimsemelerine olanak tanır. Ayrıca bu konuya olan ilgi, araştırmacıların ulusal ve uluslararası çeşitli kaynaklardan destek almasını sağlayabilir.

Bilinçsiz önyargıların iş yerleri, eğitim kurumları, sağlık hizmetleri ve adalet sistemi gibi farklı kurumsal ve politik bağlamlarda nasıl ortaya çıktığını ve bu önyargıları azaltmaya yönelik stratejilerin etkinliğini inceleyen çalışmaların daha da artırılması gerektiği söylenebilir. Kurumlarda uygulanan politikaların ve pratiklerin

bilinçsiz önyargılar üzerindeki etkilerini değerlendiren araştırmalar, daha kapsayıcı ve adil uygulamalar geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Bilinçsiz önyargıların farklı disiplinler arasındaki etkileşimlerini inceleyen çapraz disiplinler çalışmaları yapılmasının da bir ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz. Örneğin, psikoloji, sosyoloji, hukuk, eğitim ve sağlık alanlarında bilinçsiz önyargıların nasıl keşif edildiği ve bu önyargıların bireyler ve toplumlar üzerindeki geniş kapsamlı etkilerini araştırmak, literatüre zenginlik katabilir ve pratiğe yön verebilir.

Araştırma verilerinden bağımsız olarak vurgulanmasının gerektiği söylenebilecek iki konu başlığına da değinmek istiyoruz. Bunlardan ilki bilinçsiz önyargıların bireysel düzeydeki işleyişi ile ilgiliyken ikincisi de teknik ve teknolojik gelişmelerle ilgilidir. Bilinçsiz önyargıların bireysel düzeyde nasıl değiştiği ve hangi faktörlerin (örneğin, kişilik özellikleri, sosyal çevre, eğitim seviyesi) bu önyargıları etkilediğini inceleyen araştırmaların artırılması gerekmektedir. Bireysel farklılıkların bilinçsiz önyargılar üzerindeki etkisini anlamak, daha hedeflenmiş müdahale programlarının geliştirilmesine olanak tanıyabilir (Skinner-Dorkenoo ve ark. 2023). İkinci konu başlığı ise teknik ve teknolojik gelişmelerle bilinçsiz önyargılar arasındaki ilişkilere dairdir. Dijital çağda bilinçsiz önyargıların nasıl şekillendiğini ve sosyal medya, yapay zekâ ve diğer teknolojik araçların ve dijital mecraların bu önyargıları nasıl etkilediğini inceleyen çalışmaların yapılması da bir gereklilik olarak vurgulanmayı hak ediyor. Özellikle algoritmaların ve yapay zekâ sistemlerinin bilinçsiz önyargıları nasıl yansıttığı veya pekiştirdiği üzerine araştırmalar, bu teknolojilerin daha etik ve adil kullanımına yönelik stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olabilir (Elsbach ve Stigliani 2019, Johnson 2020, Lopez 2021).

Bu öneriler, bilinçsiz önyargı araştırmalarının genişletilmesi ve derinleştirilmesi için bizce önemli alanlar sunmaktadır. Gelecekteki çalışmalar, bu bilgi boşluklarını doldurarak, bilinçsiz önyargıların daha iyi anlaşılmasına ve bunları azaltmaya yönelik etkili stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlayabilecektir.

Son olarak çalışmanın kısıtlılıklarına değinmek istiyoruz. İlk olarak, araştırma sadece WoS (Web of Science) veri tabanına dayandığı için diğer veri tabanlarında yer alan potansiyel makaleler çalışmaya dahil edilmemiştir. Scopus, PubMed, Google Scholar gibi diğer kaynaklarda bulunan çalışmaların bu analiz dışında kalması, literatürdeki tüm eğilimlerin yansıtılmadığı anlamına gelebilir. Bu durum, elde edilen sonuçların genelleştirilebilirliğini sınırlamaktadır. İkinci olarak, analize sadece İngilizce dilinde yazılmış makaleler dahil edilmiştir. Bu durum diğer dillerdeki önemli olabilecek çalışmaların analiz dışında kalmasına yol açmış ve belirli kültürel bağlamlar üzerindeki bulguların göz ardı edilmesi riskini artırmış olabilir. Üçüncü olarak, dışlama kriterlerinde de belirtildiği üzere, en başta doğa bilimleri, mühendislik ve kimi sağlık bilimleri gibi alanlar çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Bu dışlama, bilinçsiz önyargının bu alanlardaki etkilerini inceleyen çalışmalara erişimi sınırlandırmış ve multidisipliner perspektifin eksik kalmasına neden olmuş olabilir. Dördüncü olarak, analizde ele alınan makaleler 2023'ün sonuna kadar olan dönemi kapsamaktadır. Bu çalışmanın yayınlanma olasılığının olduğu 2024 yılı kapsam dışındadır. Bu nedenle, bilinçsiz önyargı konusundaki en güncel çalışmalar analiz dışında kalmış ve araştırmada incelenen eğilimler daha güncel çalışma veya yeni teorileri ya da yaklaşımları tam olarak yansıtmamış olabilir. Ve son olarak, bibliyometrik analiz, çalışmaların sadece niceliksel yönlerine odaklandığı için derinlikli kavramsal analizler ve bağlamsal faktörlerin göz ardı edilme olasılığı her zaman vardır. Bu durum alandaki teorik ve metodolojik katkıların daha bütünsel olarak değerlendirilmesini sınırlamaktadır. Buna ek olarak araştırmada sadece bibliyometrik analiz kullanılmış olması elde edilen sonuçların farklı metodolojik yaklaşımlarla (nitel veya karma) karşılaştırılması veya desteklenmesi olanağını sınırlandırmış olabilir.

Sonuç

Bu çalışmanın verileri, bilinçsiz önyargı konusundaki araştırmaların yıllar içinde kayda değer bir artış gösterdiğini ve bu alandaki bilimsel ilginin de giderek arttığını ortaya koymaktadır. Özellikle 2012 yılından itibaren belirgin bir şekilde artan yayın sayıları, akademik çevrelerde ve toplum genelinde bilinçsiz önyargı konusundaki farkındalığın ve ilginin yükseldiğini göstermektedir. Bu artış, bilinçsiz önyargının sadece psikoloji ve sosyal bilimler gibi geleneksel alanlarda değil, aynı zamanda hukuk, sağlık ve eğitim gibi farklı disiplinlerde de önemli bir araştırma konusu haline geldiğini göstermektedir. Özellikle son yıllarda artan yayın sayıları, bilinçsiz önyargının sadece akademik bir konu olmaktan çıkıp toplumsal bir mesele olarak da önem kazandığını ortaya koymaktadır. Bu durum, eğitim ve iş yerlerinde çeşitlilik ve kapsayıcılık girişimlerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Bilinçsiz önyargı üzerine yapılan araştırmaların disiplinler arası bir niteliğe sahip olması, konunun karmaşıklığını ve farklı perspektiflerden ele alınmasının önemini vurgulamaktadır. Bu araştırmalar,

bilinçsiz önyargıların toplumsal eşitlik ve adalet üzerindeki etkilerini anlamak ve bu önyargıların azaltılmasına yönelik stratejiler geliştirmek açısından büyük bir öneme sahiptir.

Çalışmanın verileri, bilinçsiz önyargı konusunda en fazla yayın yapan dergilerin ve yazarların bu alanda önde gelen katkılar sağladığını göstermektedir. Özellikle “Journal of Experimental Social Psychology”, “Personality and Social Psychology Bulletin” ve “California Law Review” gibi dergiler hem yayın sayısı hem de atıf sayıları bakımından öne çıkmaktadır. Bu dergilerde yayımlanan makalelerin yüksek atıf sayıları, bu çalışmaların geniş bir akademik çevrede kabul gördüğünü ve önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. En üretken araştırmacılar arasında John Francis Dovidio, Nilanjana Dasgupta ve Payne B. Keith gibi isimler dikkat çekmektedir. Bu araştırmacılar, yüksek h-index ve g-index değerleriyle bu alandaki araştırmalarda önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca, en fazla atıf alan makaleler arasında sağlık, hukuk ve sosyal psikoloji alanlarındaki çalışmaların öne çıkması, bilinçsiz önyargının çok disiplinli bir araştırma alanı olduğunu bir kez daha doğrulamaktadır.

Bilinçsiz önyargı konusunda yapılan araştırmaların coğrafi dağılımı incelendiğinde, Amerika Birleşik Devletleri'nin bu alanda lider konumunda olduğu görülmektedir. ABD'nin yanı sıra Birleşik Krallık, Kanada, Avustralya ve Almanya gibi ülkeler de önemli katkılar sağlamaktadır. İş birliği oranlarına bakıldığında, Avustralya, İrlanda ve Fransa gibi ülkelerin yüksek iş birliği oranlarına sahip olduğu ve bu durumun araştırma kalitesinin ve çeşitliliğinin artırılmasına katkı sağladığı görülmektedir.

Kaynaklar

- Aria M, Cuccurullo C (2017) Bibliometrix: an R-tool for comprehensive science mapping analysis. *J Informetr*, 11:959-975.
- Aria M, Misuraca M, Spano M (2020) Mapping the evolution of social research and data science on 30 years of social indicators research. *Soc Indic Res*, 149:803-831.
- Arif SA, Schlotfeldt J (2021) Gaps in Measuring and Mitigating Implicit Bias in Healthcare. *Front Pharmacol*, 12:633565
- Banks R, Ford RT (2008) (How) does unconscious bias matter?: law, politics, and racial inequality. *Emory L J*, 58:1053-1122.
- Bayer AE (1982) A bibliometric analysis of marriage and family literature, *J Marriage Fam*, 44:527-538.
- Caballero AE, ElSayed NA, Golden SH, Bannuru RR, Gregg B (2023) Implicit or unconscious bias in diabetes care. *Clin Diabetes*, 42:308-313.
- Castillo-Page L, Poll-Hunter N, Acosta DA, Fair M (2018) The Inconvenient truth about unconscious bias in the health professions. In *Diversity and inclusion in quality patient care* (Eds ML Martin, S Heron, L Moreno-Walton, M Strickland):5-13. Heidelberg, Springer.
- Cobo MJ, López-Herrera AG, Herrera-Viedma E, Herrera F (2011) An approach for detecting, quantifying, and visualizing the evolution of a research field: A practical application to the fuzzy sets theory field. *J Informetr*, 5:146-166.
- Dasgupta N (2004) Implicit ingroup favoritism, outgroup favoritism, and their behavioral manifestations. *Soc Justice Res*, 17:143-169.
- Dasgupta N, Greenwald AG (2001) On the malleability of automatic attitudes: combating automatic prejudice with images of admired and disliked individuals. *J Pers Soc Psychol*, 81:800-814.
- Dehon E, Weiss N, Jones J, Faulconer W, Hinton E, Sterling S (2017) A systematic review of the impact of physician implicit racial bias on clinical decision making. *Acad Emerg Med*, 24:895-904.
- Demirgil H (2018) Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınlarında Bilimsel Yoğunlaşma Alanları ve Bibliyometrik Ağ Analizi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi, 13:36-53.
- Devine PG (1989) Stereotypes and prejudice: their automatic and controlled components. *J Pers Soc Psychol*, 56:5-18.
- Devine PG, Forscher PS, Austin AJ, Cox WT (2012) Long-term reduction in implicit race bias: A prejudice habit-breaking intervention. *J Exp Soc Psychol*, 48:1267-1278.
- Donthu N, Kumar S, Mukherjee D, Pandey N, Lim WM (2021) How to conduct a bibliometric analysis: an overview and guidelines. *J Bus Res*, 133:285-296.
- Dovidio JF, Kawakami K, Gaertner SL (2002) Implicit and explicit prejudice and interracial interaction. *J Pers Soc Psychol*, 82:62-68.
- Dovidio JF, Gaertner SL, Esses VM, Brewer MB (2003) Social conflict, harmony, and integration. In *Handbook of psychology: Personality and social psychology* (Eds T Millon, MJ Lerner):Vol. 5, 485-506. Hoboken, NJ, Wiley.
- Dovidio JF, Fiske ST (2012) Under the radar: how unexamined biases in decision-making processes in clinical interactions can contribute to health care disparities. *Am J Public Health*, 102:945-52.
- Egghe L (2006) Theory and practise of the g-index. *Scientometrics*, 69:131-152.
- Elsbach KD, Stigliani I (2019) New information technology and implicit bias. *Acad Manag Perspect*, 33:185-206.
- Emberton M (2021) Unconscious bias is a human condition. *Perm J*, 1-4.
- Fiske ST (2002) What we know now about bias and intergroup conflict, the problem of the century. *Curr Dir Psychol Sci*, 11:123-128.

- FitzGerald C, Hurst S (2017) Implicit bias in healthcare professionals: a systematic review. *BMC Med Ethics*, 18:19.
- Frisby CL (2021) Science versus the unconscious bias paradigm in education: a review essay. *J Sch Choice*, 15:139-156.
- Glas KE, Faloye A (2021) Unconscious (implicit) bias. *J Cardiothorac Vasc Anesth*, 35:991-992.
- Gopal D, Chetty U, O'Donnell P, Gajria C, Blackadder-Weinstein J (2021) Implicit bias in healthcare: clinical practice, research and decision making. *Future Healthc J*, 8:40-48.
- Greenwald AG, Banaji MR (1995) Implicit social cognition: attitudes, self-esteem, and stereotypes. *Psychol Rev*, 102:4-27.
- Greenwald AG, McGhee DE, Schwartz, JLK (1998) Measuring individual differences in implicit cognition: the implicit association test. *J Pers Soc Psychol*, 74:1464-1480.
- Greenwald AG, Nosek BA, Banaji MR (2003) Understanding and using the implicit association test: I. An improved scoring algorithm. *J Pers Soc Psychol*, 85:197-216.
- Greenwald AG, Krieger LH (2006) Implicit bias: scientific foundations. *Calif L Rev*, 94:945-967.
- Greenwald AG, Poehlman TA, Uhlmann EL, Banaji MR (2009) Understanding and using the implicit association test: III. meta-analysis of predictive validity. *J Pers Soc Psychol*, 97:17-41.
- Gursoy M (2022) A bibliometric analysis of covid-19 research in sociology. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 15:503-528.
- Heffernan T (2021) Sexism, racism, prejudice, and bias: a literature review and synthesis of research surrounding student evaluations of courses and teaching. *Assess Eval High Educ*, 47:144-154.
- Hirsch JE (2005) An index to quantify an individual's scientific research output. *Proc Natl Acad Sci U S A*, 102:16569-16572.
- Hsueh M, Yogeewaran K, Malinen SK (2015) "Leave your comment below": can biased online comments influence our own prejudicial attitudes and behaviors? *Hum Commun Res*, 41:557-576.
- Jost JT, Stern C, Kalkstein DA (2012) What's so insidious about "peace, love, and understanding"? a system justification perspective. *Behav Brain Sci*, 35:438-9.
- Kagetsu N, Gunderman R (2018) Unconscious bias. *J Am Coll Radiol*, 14:1253-1255.
- Korkmaz L (2017) Tutumlarımızın ne kadar farkındayız? örtük tutumlar ve örtük ölçüm yöntemleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20:109-127.
- Lai C (2020) Confronting bias. *Science*, 368:1435-1435.
- Lopez B (2018) Unconscious bias in action. In *Diversity and Inclusion in Quality Patient Care* (Eds ML Martin, S Heron, L Moreno-Walton, M Strickland):69-74. Heidelberg, Springer.
- Lopez P (2021) Bias does not equal bias: a socio-technical typology of bias in data-based algorithmic systems. *Internet Policy Rev*, 10:1-29.
- Malgorzata K, Noa M (2024) The more, the better? An active learning tool on unconscious bias in everyday decision-making. In *Promoting Inclusion and Justice in University Teaching A Transformative-Emancipatory Toolkit for Educators* (Eds TM Cappiali and JP Johanne):76-89. Massachusetts, Edward Elgar Publishing.
- Marcelin JR, Siraj DS, Victor R, Kotadia S, Maldonado YA (2019) The impact of unconscious bias in healthcare: how to recognize and mitigate it. *J Infect Dis*, 62-73.
- Maretti M, Tontodimamma A, Biermann P (2019) Environmental and climate migrations: an overview of scientific literature using a bibliometric analysis. *Int Rev Sociol*, 29:142-158.
- Marino KR, Vishnubala D, Ahmed OH, Zondi PC, Whittaker JL, Shafik A et al (2021) Embrace your discomfort: leadership and unconscious bias in sport and exercise medicine. *Br J Sports Med*, 55:303-304.
- Moral-Munoz JA, Herrera-Viedma E, Santisteban-Espejo A, Cobo M J (2020) Software tools for conducting bibliometric analysis in science: an up-to-date review. *Profesional De La informacion*, 29:1-20.
- Oberai H, Anand IM (2018) Unconscious bias: thinking without thinking. *Hum Resour Manag Int Dig*, 26:14-17.
- Popadic M, Milohnic I (2016) Structure of the organizational ambidexterity field: qualitative literature review, article co-citation analysis, and science mapping. *Informatologia*, 49: 47-60.
- Rejeb A, Rejeb K, Abdollahi A, Treiblmaier H (2022) The big picture on Instagram research: insights from a bibliometric analysis. *Telemat Inform*, 73:101876.
- Rodriguez-Soler R, Uribe-Toril J, Valenciano JDP (2020) Worldwide trends in the scientific production on rural depopulation, a bibliometric analysis using bibliometrix R-tool. *Land Use Policy*, 97:104787.
- Sampson RJ, Raudenbush SW (2004) Seeing disorder: neighborhood stigma and the social construction of "broken Windows". *Soc Psychol Q*, 67:319-342.
- Schoenberg E, Wang JV, Duffy R, Keller M (2019) Uncovering unconscious bias and health disparities in the practice of dermatology. *Skinmed*, 17:367-368.
- Skinner-Dorkenoo AL, George M, Wages JE, Sánchez S, Perry, SP (2023) A systemic approach to the psychology of racial bias within individuals and society. *Nat Rev Psychol*, 2:392-406.
- Sun Y, Xu L, Luo X, Ren Y, Ding X (2022) Unconscious social relation threats: invisible boss face biases attention. *Atten Percept Psychophys*, 84:76-88.
- Suveren Y (2022) Bilinçsiz önyargı: tanımı ve önemi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 14:414-426.
- Şenyurt AY (2018) Tehdit manipülasyonu ve olumlu bilgilendirmenin örtük ve açık tutumlar üzerindeki etkisi (Doktora tezi). Bolu, Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

- Şenyurt AY, Coşkun H, Ünlü ES (2020) Örtük çağrışım testi'ni Türkçe'ye uyarlama çalışması. OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 15:4437-4453.
- Ukşul E (2016) Türkiye'de eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında yapılmış bilimsel yayınların sosyal ağ analizi ile değerlendirilmesi: Bir bibliyometrik çalışma, (Yüksek lisans tezi). Antalya, Akdeniz Üniversitesi.
- Walker I, Wang S (2018) Implicit Bias. In The Routledge International Handbook of Discrimination, Prejudice and Stereotyping (Eds C Tileagă, M Augoustinos, K Durrheim):197-210. London, Routledge.
- Webster CS, Taylor S, Thomas C, Weller JM (2022) Social bias, discrimination and inequity in healthcare: mechanisms, implications and recommendations. BJA Educ, 22:131-137.
- Woolway DG (2021) Unconscious bias in schools: A developmental approach to exploring race and racism. J Educ Res, 114:306-306.
- Zupic I, Cater T (2015) Bibliometric methods in management and organization. Organ Res Methods, 18:429-472.

Yazarların Katkıları: Çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağlandığı ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olduğu tüm yazar(lar) tarafından beyan edilmiştir.

Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma için finansal destek alındığı beyan edilmemiştir.

Authors Contributions: The author(s) have declared that they have made a significant scientific contribution to the study and have assisted in the preparation or revision of the manuscript

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared.

Financial Disclosure: No financial support was declared for this study.